

Der var stillet 1 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagenes paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagenes overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

Der foretoges først afstemning vedrørende forslag til lov om ændring af lov om kød m.m. (Lovforslag nr. L 42).

§ 1, ændringsforslag nr. 1 om en ny affattelse af § 2 og § 2 i den nye affattelse vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget (Op-hold). Det er vedtaget.

Man gik dernæst til afstemning vedrørende forslag til lov om ændring af lov om slagtning, forhandling, udførsel og indførsel af fjerkræ m.v. (Lovforslag nr. L 43).

§ 1, ændringsforslag nr. 1 om en ny affattelse af § 2 og § 2 i den nye affattelse vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Op-hold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

8) Anden behandling af lovforslag nr. L 53:

Forslag til lov om ændring af lov om tilvirkning og forhandling en gros m.m. af mejeriprodukter.
Af landbrugsministeren (Tørnæs).
(Fremsat 16/1 91. Første behandling 23/1 91. Betænkning 6/3 91).

Der var stillet 3 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

Ændringsforslag nr. 1
forkastedes, idet 59 stemte for, 66 imod.

Ændringsforslag nr. 2
forkastedes, idet 9 stemte for, 115 imod.

§ 1
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 3 om en ny affattelse af § 2 og § 2 i den nye affattelse vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Op-hold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

9) Forespørgsel nr. F 7:

Forespørgsel til udenrigsministeren:

»Hvorledes stiller regeringen sig til planerne om at udvide NATO's ansvarsområde, også betegnet som »out of area-tilstedeværelse«?»

Af Jens Thoft (SF) m.fl.

(Forespørgslen anmeldt 18/1 91. Fremme af forespørgslen vedtaget 24/1 91).

Formanden:

Vi går nu i gang med behandlingen af forespørgslen. Ordføreren for forespørgerne, hr. Jens Thoft, har ordet, og jeg beder om, at han får lov til at tale i rimelig ro.

Begrundelse

Jens Thoft (SF):

Debatten om udvidelse af NATO's ansvarsområde bliver stadig stærkere. I valgkampen gik en række borgerlige kandidater helt klart ind for, at NATO burde påtage sig opgaver uden for det ansvarsområde, som i øvrigt er fastslået i traktatens § 5. Den kendsgerning, at Sovjetunionen sidste år kapitulerede, gav fornyet debat om udvidelsen af NATO's ansvarsområde – når fjenden er væk, må man ud at finde nye fjender – og den debat blev i efteråret 1990 fulgt villigt op af en række danske Rambopolitikere med hr. Gammelgaard i spidsen. Eller sagt lidt mindre diplomatisk: Når fjenden er væk, må man med vold og magt ud for at støve nye op, sådan at man kan fastholde og opretholde den vanvittigt dyre maskine.

Formanden:

Må jeg bede om, at man udvider ansvarsområdet for roen i salen til hele salen og sidegangen? Tak!

Jens Thoft (SF):

Så længe det kun er det ansvarsområde, man udvider, er jeg tilfreds.

Udviklingen i retning af en udvidelse af ansvarsområdet – for NATO, vil jeg gerne understrege – har været undervejs længe. Den er foregået skjult for offentligheden, som så meget gør det i militært regi, og den ligger i en klar og naturlig forlængelse af forstærkningsaftalerne, værtnationsaftalerne eller »wartime host nation support-aftalerne«, som de også hedder. Alt det har været fortiet. Med debatten i dag har SF ønsket, at Folketingets partier og regeringen melder klart ud, så vi kan få stoppet dette mummespil.

Allerede i 1979 udtalte den daværende NATO-øverstkommanderende, at det var nødvendigt med en hurtig slagstyrke til indsættelse i Den Persiske Golf, i Mellemøsten, i Nordøstasien og andre steder uden for NATO's ansvarsområde. Planerne blev senere fuldbyrdet i rent amerikansk regi via den såkaldte Rapid Deployment Force.

Efter at præsident Carter i januar 1980 umiddelbart efter Sovjets invasion i Afghanistan havde fastslået, at USA ville betragte det som et angreb på sine livsvigtige interesser, hvis nogen magt ville forsøge at få kontrol over Golfområdet, opstod der for NATO et forsyningsmæssigt problem, som blev løst med NATO-Rådets erklæring om, at USA's NATO-partnere i Europa skulle deltage i, som det hed, »forsvaret af fælles sikkerhedsinteresser«.

I 1980-81 bølgede debatten om NATO's udvidelse af ansvarsområdet, men den endte med, at man besluttede, at Europa skulle bære en større del af forsvarsbyrden – »burden sharing«, som det blev kaldt – så de amerikanske styrker kunne blive frigjort til opgaver uden for NATO's område. De lande, som ikke ville deltage i den slags aktioner, forpligtede sig allerede den 13. maj 1981 til at udfylde de huller – ganske vist efter konsultationer – der måtte blive i det europæiske forsvar, hvis eller når europæiske styrker blev indsat andre steder i verden. Og NATO gik i sin langtidspanlægning i gang med at udbygge kapaciteten til også at modtage og understøtte »Rapid Deployment Force« til en indsats uden for NATO. Krigshospitalet i Holstebro, fly-shelterne på de jyske flyvepladser, depoterne i Jylland, udbygningen af lufthavnene, længere landingsbaner osv. var alt sammen et led i denne udvikling; det blev bare fortiet.

Hermed har jeg prøvet at sætte tingene i en historisk sammenhæng, fordi evnen til hurtig udrykning, altså »Rapid Deployment Force«, NATO's langtidsprogrammer, »wartime host nation support-aftalerne« – som jo fortsat er hemmelige for Folketinget og Forsvarsudvalget – og forhåndsoplagringen i Europa alt sammen er et led i opbygningen af evnen til »out of area-aktioner«.

Besvarelse

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

NATO-traktaten fra 1949 har en nøje af-

[Udenrigsministeren]

grænsning af det territorium, inden for hvilket den fælles bistandsforpligtelse finder anvendelse, og baggrunden for, at man på den måde har fastlagt traktatens anvendelsesområde, var, at især Storbritannien og Frankrig, dengang man indgik traktaten, havde styrker stationeret i disse landes daværende kolonier uden for Europa, og derfor var det et ønske hos andre medlemslande, ikke mindst USA, at Atlantpagten ikke skulle omfatte en forpligtelse til bistand i tilfælde af angreb på landenes styrker uden for Nordamerika og Europa.

Det var baggrunden, men det er klart, at samarbejdet i NATO-alliancen jo aldrig har kunnet og heller aldrig i fremtiden vil kunne anskues isoleret fra den verden, der ligger uden for traktatens anvendelsesområde. Politiske kriser og væbnede konflikter uden for dette område kan jo helt klart indvirke på sikkerheden for alliancens medlemslande, og de politiske konsultationer i NATO, også om begivenheder, der udspiller sig uden for traktatens anvendelsesområde, var noget, som efterhånden blev en vigtig del af samarbejdet blandt alliancepartnerne – ikke i det skjulte, som hr. Jens Thoft siger det, men i fuld åbenhed. Og disse konsultationer har i de senere år fået en udbygning, både når det gælder deres omfang, og når det gælder deres hyppighed, og fra dansk side har vi bestandsig hilst en sådan udvikling velkommen.

Samtidig har der været situationer, hvor medlemmer af NATO på individuel basis har påtaget sig sikkerhedsmæssige og militære opgaver, som ligger uden for traktatens anvendelsesområde, og i alliancesammenhæng, bl.a. i den velkendte Harmelrapport tilbage fra 1967, har medlemslandene derfor tilkendegivet, at nogle af de allierede på individuel basis inden for rammerne af FN og andre internationale organisationer kan bidrage til at opretholde international fred og sikkerhed. Og de medlemmer af alliancen, der ønskede det, ville i overensstemmelse med praksis i alliancen konsultere de øvrige allierede herom, uden at dette indebar forpligtelser for nogen af parterne.

Disse synspunkter om alliancens befattning med den slags spørgsmål, der ligger uden for traktatens anvendelsesområde, og som berører medlemslandenes sikkerhed, er siden blevet yderligere præciseret i en lang række af deklARATIONER fra NATO-topmøder og NATO-udenrigsministermøder. I deklARATIONEN fra NATO-

topmødet i Bonn i 1982 siges det således, at alle lande har en interesse i fred og sikkerhed i andre regioner af verden. Medlemslandene vil konsultere hinanden på passende måde om begivenheder i disse regioner, som kan indvirke på deres sikkerhed, under hensyntagen til de fælles fastlagte mål.

Og så siges det, at de lande, som er i stand til det, vil bestræbe sig for at imødekomme anmodninger om bistand fra suveræne stater, hvis sikkerhed og uafhængighed er truet. Linjen har været, at de allierede, der var i stand til at handle og var villige til at handle, kunne gøre det på basis af nationale beslutninger. Skiftende danske regerings holdning til spørgsmålet om de enkelte NATO-landes deltagelse i militære operationer uden for NATO-traktatens kompetenceområde har været i fuld overensstemmelse med de synspunkter, som jeg her har refereret.

Dagens forespørgsel lyder: Hvordan stiller regeringen sig til planerne om at udvide NATO's ansvarsområde? Dertil kan jeg ganske kort svare, at alliancens kompetenceområde, sådan som jeg lige har nævnt det, jo er fastlagt i den nordatlantiske traktat, og der er ikke i alliancen fremlagt forslag om en udvidelse af dette kompetenceområde, så der er altså ikke noget at tage stilling til.

Og når det er slået fast, kan man da sige, at det er indlysende, at krisen i Golfen da har aktualiseret spørgsmålet om NATO-landenes muligheder for at bidrage aktivt til at løse sikkerhedsproblemer, der har deres oprindelse uden for NATO's kompetenceområde.

Lige fra begyndelsen af Golfkrisen med Iraks aggression mod nabolandet Kuwait i begyndelsen af august og så frem til situationen, som den er i dag, har der været tætte og hyppige konsultationer i NATO. Og de beslutninger, der inden for alliancen er blevet truffet i solidaritet med en direkte udsat alliancepartner, nemlig Tyrkiet, der grænser op til Irak, og de aktioner, som alliancepartnere har gennemført i Golfen i overensstemmelse med FN's resolutioner, er alt sammen velkendt stof, og derfor er der ikke behov for ved denne lejlighed at give en nærmere redegørelse for enkelthederne heri og de helt naturlige danske bidrag hertil.

Lige så naturlig, som tradition for tætte og hyppige konsultationer mellem medlemslandene i en udvikling som Golfkonflikten er, lige så

[Udenrigsministeren]

klart er det, at NATO som organisation ikke kunne og ikke kan engagere sig i konflikten. Men Golfkonflikten har da været en kraftig påmindelse om, at NATO's sikkerhedspolitiske nærområde måske i realiteten er større, end man traditionelt forestiller sig. Det er således næppe længere tilstrækkeligt udelukkende at beskæftige sig med situationen i Europa, for lige uden for Europas grænser finder vi trusler, som stiller fornyede krav også til NATO og dermed også til Danmark.

Golfkonflikten har således demonstreret, at vores sikkerhed også i stigende grad har det, som man kunne kalde en Nord-Syd-dimension, og det er en tendens, som efter regeringens opfattelse vil blive stærkere i de kommende år. Dengang man skrev Atlantpagten for over 40 år siden, var der jo nok ikke mange, der havde forestillet sig, at den vestlige verdens overordnede sikkerhedsinteresser kunne blive truet af stridigheder, som udspillede sig i det gølge ørkensand et sted i Mellemøsten. Den udvikling må da give anledning til alvorlige overvejelser, og diskussionen kan slet ikke undgå at blive påvirket af de erfaringer, som vi jo gør netop i denne tid i det internationale samfunds opgør med Irak.

Der er ingen tvivl om, at der i mange år endnu vil være et klart behov for NATO-samarbejdet inden for det traditionelle NATO-område, og det gælder ikke blot med henblik på at varetage medlemslandenes sikkerhed i en fase, der er præget af store forandringer, det gælder i høj grad også med henblik på at sikre USA's og Canadas fortsatte aktive deltagelse i forsvaret af de vesteuropæiske demokratiske samfund.

NATO's fremtidige rolle er allerede under debat. Der er enighed om, at alliancen skal og vil komme til at spille en stadig større politisk rolle, især i forholdet til Sovjetunionen og landene i Øst- og Centraleuropa, og denne tilpasning af alliancen, som blev besluttet på NATO-mødet i London sidste år, er genstand for et omfattende udredningsarbejde, som forventes afsluttet i år.

Alliancen vil fortsat også spille en vigtig militær rolle, og i den sammenhæng kommer man ikke uden om en diskussion om det vanskelige spørgsmål om NATO's fremtidige funktioner. Vi må ikke glemme, at NATO's arbejdsområde blev fastlagt i traktaten for mere end 40 år siden, og at verden har ændret sig i de 40 år. Der

eksisterer nu, som vi har set det under udviklingen i de seneste måneder, direkte trusler imod Europas sikkerhed og interesser lige uden for det område, hvor NATO kan agere. Man kan derfor spørge, om det er rimeligt, at europæerne i længden udelukkende baserer deres sikkerhed på USA's vilje og evne til at løse problemerne. Det kunne på den baggrund overvejes, om ikke tiden er inde til, at man drøfter mulighederne for aktiv europæisk deltagelse i værnet om europæisk sikkerhed og europæiske interesser; men det er klart, at her bevæger vi os uden for rammerne af denne forespørgsel.

Men vi må drøfte disse ting grundigt, før vi kan tage stilling til, om den hidtidige danske holdning til NATO-traktaten skal ændres, og regeringen ser frem til en fordomsfri debat om disse spørgsmål samt om, hvordan vi fra dansk side kan bidrage til at tilpasse NATO til de udfordringer, som alliancen og dermed også Danmark bliver stillet over for. Regeringen har, som det også tidligere er blevet tilkendegivet, med tilfredshed noteret sig, at et bredt udsnit af Folketingets partier har erklæret sig rede til at deltage i en sådan debat.

Det siger sig selv, at Folketinget vil blive holdt nøje underrettet om udviklingen i de forudsete drøftelser inden for NATO.

*Forhandling***Jens Thoft (SF):**

Jeg vil gerne takke for udenrigsministerens besvarelse af vores forespørgsel. Jeg synes, at udenrigsministeren var prisværdigt klar i sin tale.

At NATO for længst har begivet sig ud på »out of area-tiltag«, og at ministeren gerne ser, at NATO bevæger sig den vej som svar på de krav og udfordringer, der stilles, synes jeg var klar tale. Jeg er ikke enig.

Jeg mærkede mig, at ministeren understregede, at konsultationerne om emner, der er knyttet til de begivenheder, der foregår uden for NATO's hidtidige ansvarsområde, er udbygget i hyppighed og omfang. Jeg mærkede mig, at ministeren lagde stor vægt på, at den kommende konfliktdimension kunne være Mellemøsten og Nord-Syd-dimensionen, og at han mente, at der burde være større aktiv europæisk deltagelse. Jeg synes, det var klar tale. Jeg er ikke enig.

[Jens Thoft]

Efter min opfattelse står menneskeheden over for tre hovedtrusler. For det første militarismen og den militære destruktion. Det er det, vi har set i Golfkrigen med al uønskelig tydelighed. For det andet den økologiske ødelæggelse. Og for det tredje verdens fattigdom.

Disse tre problemer skal efter vores opfattelse ses i sammenhæng. Det nytter ikke kun at løse den ene del; tingene hænger sammen. Intet forurener mere end moderne krigsførelse, intet sluger flere af de kostbare ressourcer end militæret, og fattigdommen i den tredje verden forøges dramatisk på grund af dens oprustning, som i høj grad er forårsaget af vores.

At udvide NATO's ansvarsområde er derfor intet svar på de reelle problemer. Men det er naturligvis svaret for den krigsindustri, som har det dårligt i disse år, også på trods af Golfkrigen. Det er også svaret for de store masser i den industrialiserede verden, der er beskæftiget ved forsvaret, og hvis karriere, indtægtsmuligheder og eksistensgrundlag er militæret, den militære produktion og den militære forskning.

Når fjenden er væk, vil der derfor være meget stærke kræfter, som forsøger at finde nye, f.eks. gennem en udvidelse af NATO's såkaldte ansvarsområde eller ved at opretholde skræmmebillederne af de gamle fjender. Det sidste er det, der sker, når borgerlige politikere som f.eks. hr. Sønderby taler om sovjetisk invasion og massakre i de baltiske randstater. Det er ikke noget forsvar for den sovjetiske indgriben eller mordet på 13 borgere i de baltiske stater; det er kun et forsøg på at sætte tingene ind i en rimelig ramme. Min fordømmelse af begivenhederne er klar og utvetydig. Men kalder man det for massakre, og kalder man det for invasion, mangler jeg ord for USA's handlinger i Panama, for bombetogterne over Irak eller for den sags skyld Sovjets invasion i Afghanistan og massakrerne dér.

Også i EF-regi drøftes disse ting omkring den militære samordning. I EF samordnes våbentechnologien og -produktionen i stadig stigende omfang. I stadig stigende omfang samordnes forskningen i det militære modstykke til Eureka, i det, der hedder Euklid, i et håb om, at Europa ikke kommer alt for meget bagefter i rustningsproduktion.

Men Golfkrigen har, og det må vi erkende, været en katastrofe for den europæiske våbenindustri. For det var jo ikke briternes Tornado-

fly eller franskmændenes Miragefly, der stod prøven; de sidste kunne end ikke flyve om natten. Næh, det var amerikanernes F-15 og F-16, det var Stealth angrebsfly, og det var Patriot-missiler. Den europæiske våbenindustri er sakte agterud, og det vil koste gigantiske summer, som det offentlige må poste i denne industri for at gøre den konkurrencedygtig.

Skal befolkningen acceptere dette, kræves der fjender. Er de ikke lige for hånden, må man ud i verden for at finde dem. Jeg må jo erkende, at internationale slamberter og forbrydere er der ganske mange af. Så leder man, og man behøver såmænd ikke at lede så længe. Hussein var bare én i mængden.

»Out of area-aktioner« kræver større koordination mellem NATO-landene end hidtil. Det er man gået i gang med for længst. Men kravet om – og det er også forudsætningen for sådan nogle aktioner – større koordination og samordning rejses ikke bare i NATO, men også i EF, som jeg sagde. Snakken om EF-hæren og om multinationale NATO-styrker er i realiteten dele af fuldstændig den samme problematik.

Irakinvasionen i Kuwait var første gang, hvor NATO-Rådet var indkaldt til hastemøde for at behandle et krystalklart »out of area-emne« specielt. Jeg ved godt, at sådanne emner har været drøftet før, men ikke på et til formålet indkaldt møde. Dermed blev der med salami-metoden som redskab og Kuwait som begrundelse flyttet hegnspele ved den lejlighed. Der mangler nu blot, at NATO-Rådet ikke bare konsulterer omkring disse problemer, der ligger langt uden for NATO's ansvarsområde, men at man også får myndigheden til at handle.

Irakinvasionen blev også brugt til at knytte Danmark tættere til Den Vesteuropæiske Union. Danmark har siden invasionen fulgt møderne i Den Vesteuropæiske Union, deltaget i disse møder, også selv om det udtrykkeligt blev sagt ved udsendelsen af »Olfert Fischer«, at indsatsen ikke skulle koordineres af Den Vesteuropæiske Union. I praksis er den blevet det, og Danmark har også efter, at krigen er afsluttet, deltaget i mindst ét af Den Vesteuropæiske Unions møder.

Agter man – vil jeg gerne spørge udenrigsministeren – at fortsætte med at deltage i Den Vesteuropæiske Unions møder? Var det i så tilfælde ikke rimeligt at informere landets lovgivende forsamling om, at sådan agtede man at

[Jens Thoft]

gøre? Det er da vanligt i et demokrati, at landets lovgivende forsamling får besked om den slags nydannelser. Men salamitaktik er det: uden om Folketinget, uden om den offentlige debat.

EF står på mange måder i disse år ved en korsvej, fordi der næppe er råd til det hele. Set med mine øjne er problemet, at EF nu er i gang med at skulle vælge. På den ene side: Skal der satses på miljøet, på støtten til Østeuropa og på at oprette et socialt sikkerhedsnet, som kan afbøde de værste problemer og sociale spændinger skabt af det indre marked? Eller på den anden side: Skal EF blive en politisk og militær supermagt? Det er det første, SF vil – ingen tvivl om det – men jeg er bange for, at det er det sidste, regeringen og Folketingets flertal viljøløst lader sig trække med i.

Det gør mig ondt, at de militære drivkræfter har så gode vilkår i øjeblikket, ikke bare herhjemme, men også i det internationale samfund. Det gør mig også ondt, at næppe er befolkningerne i Østeuropa sluppet af med undertrykkerne eller sluppet for nogle af deres lænker, før de kaster sig ud i voldsomme indre konflikter.

Der er uro mange steder, og hvad gør man ved det? En udvidelse af NATO's ansvarsområde er ikke svaret. Svaret er efter min opfattelse en revitalisering af FN. Bipolaritetens ophør og USA's klare verdensdominans gør det også vigtigt, at der etableres en international politibetjent, der ikke er identisk med USA. FN kunne være svaret; ikke EF, ikke NATO eller USA, men FN, verdenssamfundet.

FN's artikel om den militære stabskomités virke bør gøres aktiv, og det bør i øvrigt være sværere for Sikkerhedsrådet, end det er i dag, at gribe til det yderste tvangsmiddel: krigen. Kvalificeret flertal, som er nok i dag, er ikke nok; der bør et særligt kvalificeret flertal til. FN's ikkemilitære kampmidler må raffineres. Sanktionsvåbenet er stærkt, når et enigt verdenssamfund griber til det og det vel at mærke også får tid til at virke. Kampmidlerne bør perfektioneres og viderebearbejdes. Tænk, hvis bare en brøkdel af de ressourcer, der er brugt til at udvikle nyt militært isenkram med, blev brugt til at udvikle ikkemilitære kampmidler!

En udvidelse af NATO's område er i enhver henseende ikke svaret på de problemer, vi står over for. Det synes jeg Folketinget bør give

klart og utvetydigt udtryk for. Derfor skal jeg fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Folketinget opfordrer regeringen til at fastholde det hidtidige danske nej til at udvide NATO's ansvarsområde og anmoder Udvalget vedrørende Dansk Sikkerhedspolitik om snarest at gøre NATO's fremtid til genstand for en nærmere drøftelse.

Folketinget går herefter over til næste sag på dagsordenen.«

(Dagsordensforslag nr. D 9).

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Jeg skal lade dette forslag om motiveret dagsorden indgå i de videre forhandlinger.

(Kort bemærkning).

Sønderby (V):

Jeg tror, hr. Jens Thoft var »out of area« nu, fordi hr. Jens Thoft var helt ovre i Baltikum og tog mit navn forfængeligt. Han sagde, at jeg brugte voldsomme, stærke ord om det, der skete derovre. Jeg synes nok, at hr. Jens Thoft brugte stærke ord heroppe, fordi hr. Jens Thoft beskyldte undertegnede med flere for at sige, at når fjenden er væk, finder vi straks en ny, og så tager hr. Sønderby til Baltikum og kommer med nogle voldsomme trusler og siger, hvad der sker derovre.

Jeg er også taget derover, hr. Jens Thoft, ikke fordi jeg selv ville derover, men fordi jeg fik en indbydelse. For 14 dage siden stod to præsidenter og en vicepræsident på denne talerstol og opfordrede et enigt Nordisk Råd til at lytte til deres appel om at hjælpe dem ikke med våben, men som parlamentarisk skjold. Det er det, jeg også har følt, når jeg er taget derover. Jeg synes, det er lidt voldsomt, når hr. Jens Thoft begynder at komme med beskyldninger om, at jeg hidser op, og at jeg prøver at finde en ny fjende. Nej, vi prøver på at undgå at finde fjender. Derfor prøver vi på at undgå den krise, der er opstået dér. Jeg har besøgt parlamentet derovre, hvor der er cementblokke for portene, og hvor folk sidder indenfor og sikrer sig. Jeg har ikke ophidset nogen, men jeg har tværtimod prøvet på at dæmpe ned derovre og undgå, at der skulle opstå en krise dér.

(Kort bemærkning).

Jens Thoft (SF):

Jeg er ked af, at hr. Sønderby slet ikke forstod, hvori min kritik af ham bestod, for min kritik går ikke på, at hr. Sønderby optræder i Baltikum som gedigen ikkevoldskæmper, som om han havde læst min lærebog i, hvordan man gjorde det. Det er ikke det, jeg kritiserer. Jeg kritiserer denne meget stærke sprogbrug, som jeg opfatter som et forsøg på at fastholde nogle fjendebilleder, hvor man benytter udtrykket massekræfter om de sovjetiske forbrydelser i Baltikum, og hvor man benytter udtrykket invasion i Baltikum i forbindelse med militærets opmarch foran tv-stationen. Det var det, jeg kritiserede. Jeg siger, at hvis man bruger så stærke ord – og jeg vil understrege, at jeg skarpt fordømmer det, der foregik – mangler vi ord til alle de andre forbrydelser, der foregår internationalt. Hr. Sønderby må forstå, at når han optræder internationalt som god, gedigen ikkevoldsaktivist, har han min største og bedste velsignelse. Det er helt sikkert.

(Kort bemærkning).

Sønderby (V):

Tak til hr. Jens Thoft! Det er sjældent, at jeg oplever at blive rost af hr. Jens Thoft fra denne talerstol. Det er heller ikke, fordi jeg samler på den slags ting, men i denne situation vil jeg da sige tak for det. Men så må jeg da gøre hr. Jens Thoft opmærksom på, at Nordisk Råds Præsidium i enighed også har fordømt det, der sker derovre, også med meget stærke ord, næsten, for jeg kan ikke huske, om det lige har brugt de ord, jeg har brugt, men det er i hvert fald næsten lige så stærkt. Der sidder der en SF'er som observatør, som ikke har protesteret imod det. Så jeg tror ikke, det kan siges stærkt nok for at undgå, at der opstår en krise dér.

Hans Hækkerup (S):

Lad mig starte med at sige, at SF har stillet en forespørgsel om et emne, som efter vores mening slet ikke er aktuelt, nemlig en ændring af det område, som omfattes af Atlantpagten. Ifølge pagtens artikel 4 er et angreb på ét medlemsland at betragte som et angreb på alle alliancens lande. Til gengæld er denne bistandsforpligtelse begrænset til det nordatlantiske område. Det var ikke mindst en amerikansk frygt for

at blive indblandet i de europæiske kolonimagters krige, som lå bag denne begrænsning.

I de godt 40 år Atlantpagten har været i kraft, har mange medlemslande været indviklet i væbnede konflikter »out of area«. Lad mig bare nævne krigen i Algeriet og Vietnamkrigen som eksempler på krige, som vi har været lykkelige for at Danmark ikke er blevet inddraget i som følge af en eller anden form for hel- eller halvautomatik.

Omvendt er det selvfølgelig klart, at Atlantpagtens bestemmelser ikke afskærer os fra at engagere os militært uden for vores geografiske område. Da vi i efteråret sendte »Olfert Fischer« til Golfen, var det faktisk 147 år siden, at vi sidst havde gjort noget sådant. At vi tog dette vigtige skridt, hænger sammen med, at der var tale om en embargo under FN's Sikkerhedsråds myndighed, og at vi lagde vægt på, at hverken NATO eller VEU havde nogen koordinerende rolle i forhold til den danske korvet.

Spørgsmålet om »out of area« er også blevet rejst i forbindelse med VEU. For os har det netop været en hovedindvending imod VEU-medlemskab, at det er et erklæret mål for denne organisation at engagere sig uden for det nordatlantiske område.

I North Atlantic Assembly, NATO's parlamentarikerforsamling, blev spørgsmålet rejst her på efterårssessionen i London, og et forslag om eventuelt at ændre Atlantpagten på dette punkt blev direkte nedstemt af parlamentarikerforsamlingen.

Til gengæld er det vigtigt at understrege, at der ikke har været stillet forslag fra nogen regering om at ændre »out of area-bestemmelsen«. En sådan ændring ville i øvrigt også kræve konsensus i NATO, og da en række lande under alle omstændigheder ville være imod, er tanken død på forhånd. Jeg vil også godt understrege, at et sådant forslag ville komme til at påvirke den diskussion, der i øjeblikket foregår i NATO-regi om alliancens fremtidige struktur og strategi, ikke mindst diskussionen om opstilling af multinationale styrker, i en negativ retning.

Socialdemokratiet mener derfor, at et forslag om ændring af NATO's geografiske område både er uaktuelt og uønsket. Jeg skal derfor på vegne af Socialdemokratiet, Det Konservative Folkeparti, Venstre, CD, Det Radikale Venstre og Kristeligt Folkeparti fremsætte følgende:

[Hans Hækkerup]

Forslag om motiveret dagsorden.

»Folketinget opfordrer regeringen til at fastholde den hidtidige danske holdning til NATO-traktaten og anmoder Udvalget vedrørende Dansk Sikkerhedspolitik om at gøre NATO's fremtidige udvikling til genstand for en nærmere drøftelse i den kommende tid.

Tinget går herefter over til næste sag på dagsordenen.«

(Dagsordensforslag nr. D 10).

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Også dette dagsordensforslag indgår i forhandlingen.

(Kort bemærkning).

Jens Thoft (SF):

Jeg mærkede mig, at ordføreren for forslagsstillerne til dagsordenen sagde, at udvidelse af NATO's ansvarsområde var – har jeg ikke forstået det rigtigt? – uaktuelt og uønsket, og hvis jeg forstod udenrigsministerens svar til mig for ikke så længe siden, var det præcis det modsatte.

Jeg må konstatere, at forslagsstillerne må være i indbyrdes modstrid. Jeg synes, at det havde været udtryk for større mod og mandshjerte, hvis man havde sagt: »Lirum larum, katten gør æg, Folketinget kan ikke vedtage noget som helst.« For denne dagsorden handler ikke om den debat, vi har, om NATO's »out of area«. Den handler om noget helt andet. Det havde været rimeligt, om man havde udtalt sig om det emne, vi diskuterer, og ikke bare havde vedtaget en dagsorden, der siger, at da Folketinget ikke kan beslutte noget, beslutter det ikke noget og går derefter videre til næste sag på dagsordenen.

(Kort bemærkning).

Arne Melchior (CD):

Selv om svaret giver sig selv, synes jeg ikke, at det er uvæsentligt at spørge hr. Hans Hækkerup, når han citerer, at NATO-pagtens virkeområde skal være begrænset til det nordatlantiske område, om han ikke for nylig har kigget i et atlas eller på en globus og set, at man ikke engang med vold på ordene kan få Grækenland og Tyrkiet placeret i det nordatlantiske område. Det må vel være sådan, ikke mindst efter

udvidelsen af medlemstallet i NATO-pagten, at den er gyldig i samtlige medlemsstaters område. Det er formentlig det, hr. Hans Hækkerup har ment, og det er det, der er mit spørgsmål.

(Kort bemærkning).

Hans Hækkerup (S):

Hr. Jens Thoft mente, at der var en forskel på det, udenrigsministeren sagde, og det, jeg sagde. Jeg er heller ikke i tvivl om, at stemmeføringen var forskellig i de to taler. Til gengæld synes jeg, at hr. Jens Thoft skal henholde sig til den dagsorden, som er foreslået, og det er vel også den, SF skal tage stilling til.

Så havde hr. Arne Melchior en bemærkning om det nordatlantiske område. Det er jo den formulering, som er den autoriserede, men det er klart, at den selvfølgelig fortolkes således, at det er NATO-landenes område, og deraf følger, hvis man sammenligner den med andre pagter eller andre artikler i Atlantpagten, at det selvfølgelig skal forstås således, at hvis der rettes et angreb på et NATO-land, betragtes det som et angreb på alle alliancens lande, og dermed gives også definitionen af det nordatlantiske område.

(Kort bemærkning).

Jens Thoft (SF):

Jeg skal nok holde mig til den dagsorden, som er foreslået, når vi kommer til afstemningen, men indtil videre er vi ikke kommet længere end til debatten. Som præambel for den dagsorden, hr. Hans Hækkerup foreslog, gjorde han udtrykkeligt opmærksom på, at Socialdemokratiet fandt det uaktuelt og uønsket med en udvidelse af NATO's ansvarsområde, og derfor foreslog man denne dagsorden. Derfor er det da ikke så underligt, at jeg konstaterer, at den præambel er i direkte modstrid med det, udenrigsministeren sagde, nemlig at en udvidelse af NATO's ansvarsområde stort set allerede er sket og i øvrigt også er ønskelig.

(Kort bemærkning).

Glønborg (KRF):

Jeg vil blot i al stilfærdighed minde om, at hvis to parter ønsker kamp med hinanden, søger man med vold og magt efter det, som man er uenig om, men hvis man vil fred med hinanden, finder man frem til og glæder sig over det, som

[Glønborg]

man har tilfælles. Jeg vil dog lige så stille glæde mig over, at begge de to foreslåede dagsordener indeholder elementet om, at vi skal snakke om det i Udvalget vedrørende Dansk Sikkerhedspolitik. Jeg tror, at det kan blive en ganske konstruktiv samtale.

(Kort bemærkning).

Hans Hækkerup (S):

Jeg skal blot til hr. Jens Thoft sige, at jeg mener, at der er udmærket overensstemmelse mellem den tale, jeg holdt, og den dagsorden, der er foreslået. Som hr. Jens Thoft vil have bemærket, fremgår det også klart og tydeligt af dagsordenen, at vi fastholder den danske holdning til NATO-traktaten, således som den hele tiden har været. Det er jo en del af NATO-traktaten, at man netop definerer det nordatlantiske område.

Formanden:

Vi vender tilbage til ordførerrækken.

Ahlmann-Ohlsen (KF):

Da den kolde krig var en kendsgerning, skulle NATO vise sig at være det instrument, der varetog Danmarks, Vesteuropas og Nordamerikas sikkerhed. Efter Det Konservative Folkepartis opfattelse har NATO løst sin opgave med stor dygtighed. Som forsvarsalliance mellem Vesteuropa, USA og Canada har alliancen formået at være den paraply, der tillod Vesteuropa at rejse sig efter den anden verdenskrig med stor velstand til følge på et tidspunkt, hvor velstanden og friheden tragisk nok aldrig fik lov til at spire frem i den anden del af Centraleuropa på grund af kommunismens overtag.

I midten af 1980'erne begyndte imidlertid de demokratiske vinde at få tag også i Østeuropa. Lech Walesa blev den første, der satte kommunismen skakmat; herefter fulgte landene i Øst ét for ét. Vaclav Havel, en mand, vi nærer stor beundring for her i Danmark, er i dag præsident i Tjekkosllovakiet. Og mon ikke mange danske stadig har sværet ved at tro, at DDR nu uigenkaldeligt er sluttet af landkortet, og at Tyskland atter er samlet?

NATO har under disse seneste begivenheder klogelig stået klippefast – i modsætning til Warszawapagtens område. Mikhail Gorba-

tjovs reformpolitik møder som bekendt betænkelig stor modstand, og Sovjetunionen anno 1991 er et land i stor og dyb modstrid med sig selv, et land, hvor udenrigsministeren for kort tid siden måtte gå af, idet han advarede imod diktaturet. Næppe var denne udtalelse faldet, før Moskva sendte mere end 15.000 faldskærmstropper fra indenrigsministeriet ind i Baltikum med voldsomme og blodige sammenstød til følge.

Kampen for demokrati betyder store omkostninger såvel menneskeligt som materielt. Se på Golfkrigen, en lynkrig, som blev vundet ene og alene, fordi en række lande under USA's ledelse i FN-regi stod sammen og stod fast! En fanatisk diktators forsøg på at sætte verden i brand er bremset, og forhåbentlig har vi snart fredelige tilstande i hele Mellemøsten, hvor dialogen i FN-regi kan få overtaget. Man kan fastslå, at ikke bare NATO, men også FN har bestået sin prøve.

Den konservative folketingsgruppe vælger at se SF's forespørgsel i dag som et bidrag til at gøre Danmark rede til den kommende debat om NATO's fremtidige ståsted i den europæiske udvikling. Vi er ikke enige i SF's udgangspunkt, men vi er ikke kedede af, at SF får rejst debatten.

Enhver ved, at verden i 1991 er meget mindre end i 1949. Kommunikation og teknisk udvikling har bundet verden tæt sammen som forbundne kar, kunne man næsten sige. Vi kan med andre ord ikke ændre på det forhold, at en mindre, lokal konflikt den ene dag pludselig er en dødsens alvorlig og nærværende krise for vort land den næste. Under Golfkrigen var de hyppige konsultationer i NATO-regi netop grundlaget for, at Folketinget via Det Udenrigspolitiske Nævn blev så grundigt og aktuelt orienteret, som tilfældet var. Og tak for det!

Skal NATO nu til at udvide sit kompetenceområde? Det Konservative Folkeparti er ikke bekendt med, at noget medlemsland har fremsat forslag herom, men som det er fremgået af udviklingen, er det en kendsgerning, at verden på vej mod år 2000 er dynamisk, og at tingene hele tiden løbende udvikler sig. Man kan sige det på den måde, at det konservative slogan om at forandre for at bevare passer godt på NATO's filosofi og tankegang. Danmark skal selvsagt fortsat gøre sin indflydelse gældende i den europæiske proces. Vi skal aktivt deltage i di-

[Ahlmann-Ohlsen]

alogen med vore vestlige partnere om udviklingen. Vi skal efter konservativ opfattelse gå til disse drøftelser med fordomsfrihedens styrke og ikke med fordømmenes svaghed.

Den konservative folketingsgruppe har således stor appetit på at være en aktiv partner i debatten om den europæiske udvikling. Hvad der var rigtigt i går, kan være rigtigt i dag, men behøver ikke nødvendigvis at være rigtigt i overmorgen.

Sønderby (V):

Venstre er tilfreds med det klare svar, som jeg tror hr. Jens Thoft sagde at udenrigsministeren kom med på regeringens vegne. Vi er også tilfredse med, at vi nu i stor enighed kan tilslutte os den dagsorden, som hr. Hans Hækkerup foreslog, for det spørgsmål, som hr. Jens Thoft stiller, er, som udenrigsministeren sagde, ikke aktuelt i dag.

Danmarks medlemskab af NATO i 1949 var en skelsættende beslutning i dansk sikkerhedspolitisk sammenhæng. Jeg tror, der er mange, der endnu husker Hans Hedtofts ihærdige forsøg på at lave en nordisk forsvarsaftale og også ved, hvorfor den strandede. Det blev for Danmark en vigtig beslutning, og den har heldigvis haft befolkningens meget store tilslutning igennem alle de 42 år. Der har været enkelte partier, der ville vende tilbage til neutralitetspolitikken, ikke være med i NATO. Det er eksempelvis forespørgerne i dag, men senest har vi da glædet os over, at også Det Radikale Venstres hovedbestyrelse i lørdags er bakket enigt op bag fortsat dansk medlemskab.

For 42 år siden og til i dag har traktatens tekst nøje afgrænset det territorium, inden for hvilket den gensidige bistandsforpligtelse finder anvendelse. Et eventuelt angreb på ét NATO-land var og er et angreb på alle landene i pagten.

Da pagten blev indgået, havde nogle af landene stationeret styrker uden for Europa i deres koloniområder. Derfor blev der denne afgrænsning, og det kom vel efter forslag fra USA.

Men traktatens værdi har bevist at opfylde sit formål, for vi har inden for traktatens område ikke haft krig i 42 år; det er aldrig sket før i Europas historie. Omvendt har vi jo i traktatens tid ikke kunnet isolere os fra den verden, der ligger uden for vort område, og lande inden for

alliancen har også individuelt påtaget sig sikkerhedsmæssige og militære opgaver uden for området efter konsultationer i NATO, altså efter at have forelagt deres synspunkter i NATO.

Senest har krisen i Golfen aktualiseret spørgsmålet om medlemslandenes muligheder for at bidrage aktivt til løsning af sikkerhedsproblemer, der er startet uden for NATO's område, men i vores nærområde tæt uden for NATO's grænser. Det var derfor også glædeligt – og jeg lagde også mærke til, at hr. Hans Hækkerup med tilfredshed noterede det – at vi ydede vores bidrag ved på FN's ønske at sende en fregat derved.

Der har været mange konsultationer mellem NATO-landene; man drøfter jo ganske naturligt alle de problemer, der dukker op i landenes regi.

Udenrigsministeren omtalte Harmelrapporten fra 1967, og at den udvikling, der er i gang i Europa, sker ikke mindst på baggrund af rapportens bevis på NATO's succesrige og kreative politik. Det, der sker i vores område, er nok også en følge af det.

Vi må jo erkende europæernes manglende evne i fortiden til at arbejde sammen, ikke mindst på baggrund af, at USA's og Canadas solidaritet med Vesteuropa lykkes, og som flere af talerne har været inde på, bevæger Østeuropa sig mod Vest.

NATO har altså ikke stået stille i 42 år, og i det sidste ministerkommuniké fra London i december 1990 siger man, at alliancen fortsat er af vital betydning og har en vigtig rolle at spille.

Vi står over for adskillige udfordringer i fremtiden. Det kræver større ressourcer, end enten Europa eller USA selv kan klare, og derfor skriver man også i kommunikéet: »Vi må sikre, at de allierede med tillid kan møde nye udfordringer mod deres sikkerhed fra enhver kant.« Vi kan altså ikke udelukke, at risici for de allierede kan komme fra en eventuel tredje kant.

Kommunikéet siger videre, »... tilpasning af vore allierede til de nye omstændigheder vil omfatte en forøgelse af de europæiske allieredes rolle med henblik på at sikre en fuldstændig og ligelig deling af lederskab og ansvar mellem Europa og Nordamerika.«

Det udredningsarbejde, som blev sat i gang efter decembermødet, skal afsluttes i år, og ud fra dette samt andre interessante udspil, der

[Sønderby]

kommer og er kommet, vil der være et udmærket materiale at drøfte fremtiden på.

Men ét er sikkert – også set med Venstres øjne: Vi kan ikke i Europa basere vor sikkerhed på USA's vilje og evne til at løse opgaverne for os, som det er sket så mange gange i tidens løb. Venstre håber, at vi kan få en åben debat – ikke på baggrund af en forespørgsel fra SF, men mellem de partier, der i fællesskab bærer ansvaret for dansk sikkerheds- og forsvarspolitik.

Det er ikke normalt, at jeg citerer Politikens leder, men der var en leder i går, hvor Politiken skrev om Danmark, NATO, EF og WEU. Jeg kan ikke støtte lederen i hele ordlyden, men der står meget godt i den, for udviklingen står jo ikke stille.

Ikke alle er enige med os i Venstre i, at eksempelvis et medlemskab af WEU kunne fremme et europæisk forsvars- og sikkerhedspolitisk samarbejde, ikke – det jeg vil gerne understrege – for at koble USA fra, men for at vi selv måske kunne tage et større medansvar for vor egen sikkerhed i vort område og vort nærområde. Eksemplet med Golfkrisen er jo tydeligt.

Politikens leder slutter med – og dér vil jeg citere:

Hvis vi ikke ønsker forsvarssamarbejde i EF, men vil styrke det europæiske element i NATO, »så kan den situation opstå, hvor vi må overveje at lægge vort lod i vægtskålen til fordel for en styrkelse af det europæiske element i NATO ved hjælp af WEU.«

Det er toner, som vi fra Venstre kan tilslutte os, men de er jo ikke døgnaktuelle nu, og jeg vil derfor gerne til sidst slå fast det, som udenrigsministeren også sagde, at et bredt udsnit af Folketinget har tilkendegivet, at Det Sikkerhedspolitiske Udvalg bør være det forum, hvor vi kan få en debat om disse ting – ikke på SF's præmisser, men på baggrund af den udvikling, der sker.

NATO har som sagt fungeret siden 1949 til sikring af freden, men vi vil også tilpasse os de udfordringer, som en ændret verden med nye erfaringer, ikke mindst fra Golfkrigen, har påført os, og det kan blive aktuelt hurtigere, end vi regner med.

(Kort bemærkning).

Jens Thoft (SF):

Først en kort bemærkning til hr. Ahlmann-Ohlsen. Når ikke jeg kommenterede hr.

Ahlmann-Ohlsens tale med det samme, var det, fordi jeg var så paf over afslutningen, som var så rigtig, nemlig at verden var på vej mod år 2000, at verden udvikler sig dynamisk. Jeg må sige, det kan ikke siges bedre, men det var måske lidt tautologisk.

Jeg var også så paf over, at Det Konservative Folkeparti ville gå ind i en drøftelse fordomsfrit. Nu har jeg aldrig hørt nogen politiker sige, at han vil gå ind fyldt af fordomme, men jeg forstår altså, at Det Konservative Folkeparti er særlig fordomsfrit – det er jo rart at høre.

Men når hr. Ahlmann-Ohlsen siger, at Folketinget via Det Udenrigspolitiske Nævn er blevet grundigt informeret, så må vi fastslå, at af Folketingets 179 medlemmer er 17 medlemmer blevet grundigt informeret. De 17 medlemmer har også over for partikolleger tavshedspligt, og hvis man kalder det en grundig informering af Folketinget, så er der et eller andet helt grundlæggende i demokratiet, man har misforstået.

Hr. Ahlmann-Ohlsen sagde også, at der ikke i NATO er fremsat forslag om en udvidelse. Men så kan hr. Ahlmann-Ohlsen spørge sin sidekammerat hr. Gammelgaard, om ikke hr. Gammelgaard i landets aviser for mindre end 3 måneder siden foreslog en udvidelse af NATO's ansvarsområde. Hr. Ahlmann-Ohlsen kan spørge Manfred Wörner, NATO's generalsekretær, om ikke der ligger fra hans side planer om en udvidelse af NATO-området.

Til hr. Sønderby vil jeg sige, at jeg jo nu har konstateret, at Venstre gerne vil have Den Vesteuropæiske Union og gerne vil med i Den Vesteuropæiske Union, men jeg har egentlig forstået på Socialdemokratiet, at Socialdemokratiet ikke ønsker deltagelse i Den Vesteuropæiske Union. Så når hr. Sønderby fastslår, at der er stor enighed om linierne i dansk sikkerhedspolitik, vil jeg da gerne spørge hr. Hans Hækkerup: Er det Socialdemokratiets holdning, at Danmark skal slutte sig til Den Vesteuropæiske Union? Og når hr. Hans Hækkerup nu skal herop, så vil jeg spørge, om han vil forklare mig: Hvad betyder formuleringen i dagsordenen: »den hidtidige danske holdning til NATO-traktaten«? Betyder det, at NATO-området skal udvides, sådan som udenrigsministeren redegjorde for?

(Kort bemærkning).

Sønderby (V):

Hr. Jens Thoft burde lære at høre efter. Vi tilsluttede os regeringens svartale til denne forespørgsel, og så sagde jeg, at jeg også gerne ville fremføre nogle synspunkter fra Venstre, og dér tillod jeg mig så at citere Politikens leder, der slutter med: »... så kan den situation opstå, hvor vi må overveje at lægge vort lod i vægtskålen til fordel for en styrkelse af det europæiske element i NATO ved hjælp af WEU.« Jeg sagde, at det er vi mange i Venstre der synes er en god idé, men – sagde jeg – det er ikke aktuelt i øjeblikket.

Men jeg vil da ikke sige, hvad der er aktuelt, når hr. Jens Thoft ikke er i Folketinget mere; for det sker jo efter næste valg. Så kan det være, vi kan tage en drøftelse om det. Det kan være, det er aktuelt om 10 år eller om 5 år eller om 2 år, det ved jeg ikke. Jeg sagde bare, det ikke er aktuelt nu, og derfor tilslutter jeg mig den dagsorden, der er foreslået, og det, som ministeren svarede.

(Kort bemærkning).

Ahlmann-Ohlsen (KF):

Jeg vil gerne takke hr. Jens Thoft for den meget venlige bemærkning om Det Konservative Folkepartis indlæg i dag; vi tager enhver ros til os med stor glæde, især fra et andet folkeparti. Sådan skal det være.

Hvad jeg derimod i det mindste må være lidt bekymret over, er hr. Jens Thofts betragtninger om Det Udenrigspolitiske Nævn. Det er en bemærkning, som er, synes jeg, meget interessant, fordi Det Udenrigspolitiske Nævns grundlag jo er grundfæstet i Danmarks Riges Grundlov, § 19, stk. 3, og jeg vil gerne citere fra § 19, stk. 3, for hr. Jens Thoft. Der står nemlig:

»Folketinget vælger af sin midte et udenrigspolitisk nævn, med hvilket regeringen rådfører sig forud for enhver beslutning af større udenrigspolitisk rækkevidde. Nærmere regler om Det Udenrigspolitiske Nævn fastsættes ved lov.«

Det vil sige, at hr. Jens Thoft sætter spørgsmålstegn ved en grundlovsfæstet instans som Det Udenrigspolitiske Nævn. Det er fuldstændig korrekt, at der er tavshedspligt, men jeg vil gerne have lov til frit at kunne tillade mig at takke for den information, jeg på mit partis vegne

og på vælgernes vegne har fået i Det Udenrigspolitiske Nævn, uden at hr. Jens Thoft rejser tvivl om, hvorvidt det er demokratisk eller ikke demokratisk. Hvis det er udemokratisk, så må hr. Jens Thoft herop og tale om, at grundloven er udemokratisk.

(Kort bemærkning).

Hans Hækkerup (S):

Hr. Jens Thoft ville gerne høre, hvordan jeg fortolkede den foreslåede dagsorden. Jeg mener faktisk, at dagsordenens tekst er så klar, at der slet ikke behøves nogen fortolkning. Når der står: »at fastholde den hidtidige danske holdning til NATO-traktaten«, så lægger man jo altså ikke dermed op til ændringer af NATO-traktaten og dermed selvfølgelig heller ikke på det punkt, vi diskuterer i dag, nemlig spørgsmålet om »out of area«.

Så spurgte hr. Jens Thoft om vores holdning til WEU. Jeg havde egentlig håbet, at hr. Jens Thoft havde lyttet så meget til mit indlæg, at han havde hørt, at det netop for Socialdemokratiet var en hovedindvending mod WEU-medlemskab, at de har en erklæret målsætning om at gå »out of area«.

(Kort bemærkning).

Jens Thoft (SF):

Først til hr. Ahlmann-Ohlsen. Jeg sætter naturligvis ikke spørgsmålstegn ved det i grundloven fæstede udenrigspolitiske nævn, men jeg sætter spørgsmålstegn ved, at hr. Ahlmann-Ohlsen meddeler, at Folketinget har fået en fremragende orientering via Det Udenrigspolitiske Nævn.

Men Det Udenrigspolitiske Nævn er ikke Folketinget, og Folketinget har ikke fået nogen som helst orientering om det, der er foregået i Golfen – ikke nogen som helst. Ja, det er endt sådan, og det ved hr. Ahlmann-Ohlsen godt, at vore partifæller, der sidder i Det Udenrigspolitiske Nævn, ikke er tilladt at meddele os, hvad der er foregået i nævnsmøderne. Det kan man da ikke kalde en orientering af Folketinget.

Så vil jeg i forlængelse af debatten med hr. Hans Hækkerup, som siger, at dagsordenen ikke lægger op til nogen ændring, spørge udenrigsministeren, om han er enig i det, for jeg forstod på udenrigsministeren, at tiden og omstændighederne og det, at verden var blevet

[Jens Thoft]

mindre, og det, at verden stillede nye krav og udfordringer, havde betydet, at NATO i realiteten var gået i gang med at beskæftige sig med ting, der ligger uden for det, som man tidligere opfattede som NATO-området. Betyder udenrigsministerens svar til mig ikke, at hr. Hans Hækkerups fortolkning ikke er i overensstemmelse med udenrigsministeren?

Formanden:

Endnu en kort bemærkning til hr. Sønderby, og så går vi mod slutningen af de korte bemærkninger i denne fase.

(Kort bemærkning).

Sønderby (V):

Det gælder de demokratiske spilleregler, som hr. Ahlmann-Ohlsen spurgte hr. Jens Thoft om. De demokratiske spilleregler og grundloven siger altså, at grupperne hver for sig vælger medlemmer til nævnet, og når gruppen vælger nogle repræsentanter til nævnet, så vil man vel egentlig også dermed forvente, at grupperne er repræsenteret, og så ved man, hvad der sker i nævnet.

Der er tavshedspligt i nævnet, men derfor kan man da godt . . . Man behøver jo ikke at citere, hvad der er sket i nævnet. Men man sidder jo ikke og fortæller hele SF's gruppe, hvad der er sket.

(Kort bemærkning).

Arne Melchior (CD):

Disse replikker om Det Udenrigspolitiske Nævn foranlediger mig til med ultrakort varsel og ud af hukommelsen at fremhæve, at så vidt jeg altså erindrer, er der ikke hemmelighed om alt, hvad der siges i Det Udenrigspolitiske Nævn. Men der står i loven, at det er den pågældende minister eller formanden for nævnet, der fastsætter, hvilke ting der er hemmelige. Sådan står der altså, og det er der ingen der behøver at få kvababbelse over.

Selvfølger jeg enig med hr. Sønderby i, at når grupperne er repræsenteret i Det Udenrigspolitiske Nævn gennem de af dem selv valgte medlemmer til nævnet, så er grupperne selvfølgelig orienteret om hovedlinjerne i den danske udenrigspolitik på en fuldt demokratisk og fuldt forsvarlig måde. Men jeg fandt altså anledning til at sige, at det ikke er sådan, at hvert

eneste ord, der siges i Det Udenrigspolitiske Nævn, er fortrolig- eller hemmeligstempelt. Det står der ikke en pind om i loven om Det Udenrigspolitiske Nævn.

Pelle Voigt (SF):

Man føler jo trang til efter denne meningsudveksling og eksercits i statsret at overveje muligheden af at lave en forespørgsel om loven om Det Udenrigspolitiske Nævn. Jeg synes, at en række af de udtalelser, der er fremsat heroppefra i den anledning, udtrykker megen uklarhed omkring spillereglerne, også blandt nuværende nævnsmedlemmer. Det er da en lille smule ubehageligt at opleve.

Men det har jo sådan set ikke noget med dagens diskussionsemne at gøre. Det vil jeg prøve at nærme mig langsomt og forsigtigt – måske med udgangspunkt i det dagsordensforslag, som hr. Hans Hækkerup har fremsat, og som han jo begrundede på den måde, at Socialdemokratiet fandt en udvidelse af NATO's ansvarsområde i den nuværende situation både uønsket og uaktuel.

Det synes jeg er en interessant udtalelse. At det er uønsket, det jo en politisk markering, som vi fra SF's side må være overordentlig tilfredse med, men at det er uaktuelt, det vil jeg gerne bede hr. Hans Hækkerup om at uddybe en anelse nærmere. Det kan nemlig betyde to forskellige ting.

Det kan enten betyde, at Socialdemokratiet mener, at man ikke for tiden skal udvide NATO's ansvarsområde. Det kan også betyde noget andet: at diskussionen om dette her på indeværende tidspunkt er uaktuel. Hvis det er den sidste fortolkning, der er rigtig, så må man jo sige, at det ikke er den fortolkning, som er den fremherskende i NATO, for dér diskuteres dette emne på kraft. Her har jo bl.a. NATO's generalsekretær, Manfred Wörner, fået udarbejdet et hemmeligt internt memorandum om alliancens nye mål, hvor hele spørgsmålet om operationer uden for NATO's hidtidige ansvarsområde står i centrum.

Når hr. Hans Hækkerup siger, at det er ganske klart, hvad der menes med »at fastholde den hidtidige danske holdning til NATO-traktaten«, så må jeg også sige, at det er et udsagn, som forvirrer mig en lille smule, for den danske holdning til NATO-traktaten har jo forandret sig ganske kolossalt fra 1949 frem til i dag. Jeg

[Pelle Voigt]

skal nøjes med at pege på, at den nordatlantiske traktat, som Danmark underskrev i 1949, var en traktat om et forsvarssamarbejde, hvor de angrebne deltagerlande hver for sig og i forståelse med de øvrige deltagerlande skulle tage sådanne skridt, herunder anvendelse af væbnet magt, som hver af dem anser for nødvendige.

Denne formulering i NATO-traktaten har man jo bevæget sig fuldstændig bort fra med indførelsen af den integrerede kommandostruktur, med opbygning af forstærkningsaftaler osv., og det er blot ét eksempel på, at der er sket ganske fundamentale ændringer i den danske opfattelse af traktaten fra dengang, man indgik den, og frem til i dag.

Det var også i sin tid et klart dansk synspunkt, at Tyrkiet og Grækenland ikke havde noget at gøre i alliancen, og at man ikke burde have Grækenland og Tyrkiet med i alliancen overhovedet. Også det synspunkt har man ændret på undervejs. Og derfor er det vel ikke så lysende klart, hvad der menes med »den hidtidige holdning til NATO-traktaten«.

Endnu mere uklart bliver det, når vi får at vide, at både udenrigsministeren og hr. Sønderby kan stemme for den dagsorden, som hr. Hans Hækkerup har foreslået. Det er, synes jeg, uforståeligt. Det er også uforståeligt, at Det Konservative Folkeparti kan stemme for den på baggrund af de signaler, som disse partier igennem lang tid har udspremt i dagspressen.

For at tage et dugfrisk eksempel vil jeg gerne citere det, som hr. Sønderby i dag siger til Information – oven i købet på forsiden, det er jo meget fornemt – hvor hr. Sønderby siger: »NATO var indrettet på Øst-Vest-konflikten. Men fremover handler det om en konflikt mellem Nord og Syd, hvor kriseområdet kan blive Mellemøsten og Middelhavsområdet. På længere sigt bør danske soldater deltage i operationer uden for NATO's traditionelle traktatområde.« Det er jo ikke voldsomt i samklang – for nu at udtrykke det pænt – med den fortolkning af dagsordenen, som hr. Hans Hækkerup har fremlagt, og det er der stort set ikke noget der er af det, hr. Sønderby de sidste år har sagt om disse spørgsmål.

At der så – det vil jeg så tilstå hr. Hans Hækkerup – i Venstres politik på dette område i det hele taget gør sig en voldsom uklarhed gældende, det er sandt. For virkeligheden er jo den, at Venstre ikke aner sine levende råd med hensyn

til, om man nu skal satse på EF som sikkerhedspolitisk forum, eller om man skal satse på Den Vesteuropæiske Union, om man skal satse på NATO eller man skal satse på alle ting på én gang. Det fremgår også helt klart af de udtalelser, der er kommet frem i løbet af det sidste år, og som er blevet bekræftet heroppefra i dag.

Derfor er det jo indlysende og klart, at der er brug for en ordentlig diskussion om dette spørgsmål i Folketingets sikkerhedspolitiske udvalg, og på det punkt ligner de to dagsordener, som behandles her i dag, jo også på forbløffende vis hinanden. Det forstod jeg at hr. Glønborg var meget optaget af; han så her det historiske kompromis tone frem, og jeg havde nær sagt den evige fred tone frem ved sammenligningen mellem disse to passager.

Jeg er ikke sikker på, at det er en helt rimelig måde at betragte det på, for det burde egentlig være temmelig indlysende, at spørgsmål af denne karakter skal gøres til genstand for behandling i Folketingets sikkerhedspolitiske udvalg.

Jeg vil godt sige, hvad SF's holdning er til det kaos, som er opstået omkring forsvarsalliancerne i Europa i det sidste år, og efter at Warszawapagten nu er blevet nedlagt. Efter vores opfattelse er det fuldstændig klart, at hverken Den Vesteuropæiske Union eller NATO er i stand til at løse de afgørende sikkerhedspolitiske opgaver, som står foran os. Og det er først og fremmest de konflikter, der nu bryder frem i Europa mellem forskellige nationaliteter, forskellige lande inden for Sovjetunionen, mellem tidligere østeuropæiske stater indbyrdes, mellem nationaliteterne inden for eksisterende stater i Europa, borgerkrig i Jugoslavien, en mulig krig mellem Ungarn og Rumænien, konflikter mellem Armenien og Azerbajdjan, de baltiske republikkers frihedskamp osv., osv.

Her er de sikkerhedspolitiske opgaver af militær art, som vi kommer til at stå over for i det næste tiår, og det er jo ganske indlysende, at hverken den Den Vesteuropæiske Union eller NATO kan spille nogen som helst konstruktiv rolle i den sammenhæng.

Der er faktisk kun formuleret ét forsøg på at finde et organ, der vil kunne gøre det, og det er en institutionalisering af den proces, som foregår i Konferencen for Sikkerhed og Samarbejde i Europa. Kun en samlet sikkerhedsstruktur, som omfatter de neutrale lande, de tidligere Warszawapagtlande og NATO-landene, kan i

[Pelle Voigt]

fællesskab opbygge et sikkerhedssystem – også et militært baseret sikkerhedssystem – som er i stand til at løse disse voldsomme konflikter, som vi kommer til at stå over for.

For at illustrere mit synspunkt om NATO's utilstrækkelighed i denne forbindelse og WEU's fuldstændige naragtighed i sammenhængen i forhold til at løse denne slags problemer kunne jeg godt tænke mig at stille et ganske enkelt spørgsmål. Det handler ikke om hr. Sønderbys drømme om, at NATO skal til at føre kolonikrige i Middelhavsområdet osv., for det afgøres nok ikke i debatten i dag, hverken på den ene eller den anden måde, men jeg har lagt mærke til, at en række tidligere Warszawapagtlande nu ansøger NATO om, at NATO's sikkerhedsgaranti udvides til deres område; det gælder i første række Tjekkoslaviet, og det gælder Ungarn. Jeg vil gerne i den forbindelse spørge udenrigsministeren, hvad den danske regerings holdning er til de henvendelser, der kommer fra Tjekkoslaviet og fra Ungarn i øjeblikket, for efter min opfattelse er det et af de bedste eksempler på, hvor uegnet NATO er til at løse opgaverne i en moderne verden.

NATO vil nemlig være strukturelt ude af stand til at imødekomme den slags henvendelser, og politisk og militært vil NATO være fuldstændig ude af stand til at yde en militær sikkerhedsgaranti for disse lande. Derfor er vi nødsaget til at slå ind på den vej og finde en anden ordentlig og fælles sikkerhedsstruktur i Europa baseret på et samarbejde mellem alle landene inden for rammerne af Konferencen om Sikkerhed og Samarbejde. Jeg er spændt på, hvad ministerens holdning til dette helt nærværende og aktuelle problem er. Jeg synes, det har ganske meget at gøre med spørgsmålet om, hvad der er NATO's virkeområde.

(Kort bemærkning).

Hans Hækkerup (S):

Jeg har altid stor respekt for hr. Pelle Voigts evner som analytiker, og jeg kan bekræfte, at hvad angår det første ord, som han nævnte fra min ordførertale, nemlig ordet »uønsket«, så er det helt klart en politisk tilkendegivelse.

Hvad angår det andet ord, »uaktuelt«, så kan jeg bekræfte, at hr. Pelle Voigts anden fortolkning var rigtig. Sagen er, at der ikke ligger noget forslag fra nogen regering på NATO's bord om at ændre Atlantpagtens »out of area-bestem-

melser«. Jeg ved selvfølgelig godt, at der i enkelte lande, i enkelte partier, foregår en diskussion, og jeg refererede jo i øvrigt også, som hr. Pelle Voigt uden tvivl bemærkede, til den diskussion, vi havde i Den Nordatlantiske Forsamling, hvor udfaldet jo altså blev, at et flertal i forsamlingen nedstemte et forslag om, at man ville ændre på »out of area-bestemmelsen«.

Det demonstrerer for mig klart og tydeligt, at spørgsmålet heller ikke i hr. Pelle Voigts første udlægning af ordet »uaktuelt« er aktuelt.

(Kort bemærkning).

Pelle Voigt (SF):

Jeg vil gerne spørge hr. Hans Hækkerup, om han ikke finder, at spørgsmålet aktualiseres ved, at en række NATO-lande rent faktisk går ind for dette synspunkt, og at der, om end de ikke har fremsat officielle forslag i så henseende, så vidt jeg har forstået, foreligger et forslag udarbejdet af NATO's generalsekretær, som vel ikke er nogen fuldstændig ligegyldig person i denne forbindelse.

Hvis Manfred Wörner fremsætter den slags forslag – det være sig i nok så hemmelige notater – og disse notater diskuteres i NATO-Rådet, så må vi vel sige, at der foregår en diskussion, og så virker det, synes jeg, en kende »oppefra og ned« her fra denne talerstol at forklare, at denne diskussion ikke er aktuel, og at den stort set overhovedet ikke foregår.

(Kort bemærkning).

Sønderby (V):

Jeg skal ikke forlænge debatten alt for meget, men når hr. Pelle Voigt henviser til en artikel, så står jeg da ved, hvad der står. Men sagen er jo også, som hr. Hans Hækkerup sagde lige før, at der i partier både i Danmark og andre steder foregår en diskussion om dette spørgsmål.

Jeg kan godt somme tider have en flov fornemmelse af, at hver gang der skal være »out of area«, så er det USA, der skal træde til, og så kan vi andre sidde hjemme og hygge vores egne kartofler. Det er derfor, jeg har sagt, at på længere sigt kan det godt være at der sker noget. Det er jo ikke ret længe siden, at en fremtrædende næstformand i Det Radikale Venstre havde omtrent de samme tanker. Vi har da lov til at have nogle vurderinger af det, og det synes jeg egentlig at hr. Pelle Voigt som medlem af dette Ting skulle acceptere.

[Sønderby]

Jeg har accepteret det, som hr. Hans Hækkerup har sagt om, at det ikke er aktuelt i øjeblikket, og det er ud fra det, vi stemmer for denne dagsorden. Men jeg kan da ikke sidde her og binde Folketinget for de næste 20 år og sige, at det ikke er aktuelt til den tid. I øjeblikket er det det ikke, og det har jeg i øvrigt svaret hr. Jens Thoft på.

(Kort bemærkning).

Hans Hækkerup (S):

Når jeg siger »uaktuelt«, vil jeg godt præcisere, at jeg selvfølgelig tænker på, at der ikke ligger nogen konkrete sager; der er ikke nogen forslag fremsat fra nogen regering. NATO's generalsekretær har heller ikke fremlagt noget officielt forslag i NATO.

Det er klart, at der nogle steder i partier, i lande, er diskussioner omkring disse spørgsmål, men jeg vil også godt understrege – og det er den anden del af det – at det er jo således, at enhver ændring af Atlantpagten kræver konsensus, og det vil sige, at hvis blot et enkelt land er imod en ændring, så er det ikke aktuelt; så kan der ikke gennemføres en ændring af Atlantpagten. Og her henviste jeg netop til den diskussion, der har været i Den Nordatlantiske Forsamling, hvor altså et flertal i forsamlingen nedstemte et ændringsforslag.

Derfor vil jeg også godt understrege, at jeg siger begge ord, og dermed er det altså også en klar tilkendegivelse fra det danske Socialdemokrati af, at vi mener, det er uønsket, og dermed er det også uaktuelt, fordi en ændring ville kræve konsensus.

(Kort bemærkning).

Pelle Voigt (SF):

Netop på basis af hr. Hans Hækkerups indsigt i disse spørgsmål og påpegnings af, hvordan NATO fungerer som et konsensusorgan i disse sammenhænge, virker det lidt forstemmende på mig, at hr. Hans Hækkerup slutter sig til udenrigsministerens fuldstændig formalistiske afvisning af dette her ved at sige, at der ikke er nogen lande, der har fremsat forslag om det i NATO.

Både udenrigsministeren og hr. Hans Hækkerup ved jo udmærket godt, at sådan fungerer NATO ikke. Og der bliver ikke fremsat et forslag af et enkelt land i NATO om en så vidtgå-

ende ændring af Atlantpagten, uden at det i forvejen har været diskuteret mellem alle staterne, og uden at man ved, hvordan diskussionen vil ende – også konsensussspørgsmål. Så jeg synes, man skulle holde sig for god til at prøve at skubbe sig ind under den slags formaliteter.

Det, vi påpeger, er, at den diskussion faktisk foregår på kraft i øjeblikket, og derfor er den ikke uaktuel.

Poul Nødgaard (FP):

Så vidt jeg er orienteret, eksisterer der ikke planer om at udvide NATO's ansvarsområde, således som SF antyder det med sin forespørgsel til udenrigsministeren. Der kan derfor kun være tale om en form for bevidst chikane fra venstrefløjen mod den forsvarsvenlige del af befolkningen, en chikane, der kun har til formål at svække vor troværdighed i NATO-samarbejdet, ligesom det var tilfældet, da den borgerlige regering i årevis – jeg siger i årevis – lod sig trække rundt ved næsen ved at acceptere 23 sikkerhedspolitiske nederlag.

Fremskridtspartiet vedkender sig Danmarks tilhørsforhold til NATO ud fra devisen, at vi ikke alene ønsker at nyde, men også at yde. Dette gælder ikke alene i relation til NATO, men også FN-medlemskabet. Fremskridtspartiet er ganske vist modstander af FN-medlemskabet, som vi finder for dyrt. Men vi finder, at når vi er medlem af denne internationale organisation, så må vi også leve op til de krav, der stilles. Danmark skal være en ansvarlig og ikke mindst troværdig samarbejdspartner, så trives et fællesskab ganske enkelt allerbedst.

I et lille land som Danmark burde der være fuldt fodslag omkring vores udenrigs- og forsvarspolitik. Men desværre er der partier i dette Folketing, der tager for let på forsvarsspørgsmålet. De har intet lært af de historiske erfaringer. For dem betyder ordene »Aldrig mere en 9. april« intet. Det synes jeg er skammeligt for vort land og det demokrati, som mange modstandsfolk under besættelsen gav deres liv for at bevare.

Efter Fremskridtspartiets opfattelse bør Danmarks udenrigs- og forsvarspolitik altid føres på en sådan måde, at den vækker tillid og respekt hos vore samarbejdspartnere, ikke som lederen af det store oppositionsparti, der under Golfkrigen nærmest hævdede, at danske soldater er udelige, hvormed han bidrog til en ned-

[Poul Nødgaard]

vurdering af de ansatte og de værnepligtige i forsvaret, som internationalt – jeg siger internationalt – har høstet stor anerkendelse for deres effektivitet og dygtighed.

Jeg vil ikke fra min side i dag lægge op til en større udenrigs- og forsvarspolitisk debat, blot afslutningsvis fremhæve, at Fremskridtspartiet ikke finder det relevant at tage SF's forespørgsel seriøst. Vi anser det blot for endnu et venstreforvirret vådeskud i den danske forsvarsdebat.

Fremskridtspartiet vil, hvis det skulle vise sig nødvendigt på et senere tidspunkt, tage stilling til NATO's ansvarsområde. Men indtil videre synes vi, det fungerer udmærket, som det er. På dette grundlag mener jeg også, at Danmarks interesser bliver tilgodeset på en virkelig god måde.

Arne Melchior (CD):

Følgende lige efter Fremskridtspartiets ordfører føler jeg trang til at komplimentere for de synspunkter, der er givet udtryk for, og sige, at jeg gerne havde set, at Fremskridtspartiet havde været indbudt som medforslagsstiller til den i dag foreslåede dagsorden. Da dette ikke er sket, vil jeg alligevel opfordre Fremskridtspartiet til at stemme for den, ikke fordi den måske er god nok, men den er god, anvendelig og det bedst opnåelige i dag. Så jeg vil gerne anbefale Fremskridtspartiets gruppe at gøre dette.

Den diskussion, der går i mange NATO-lande, og som forespørgselsdebatten i dag er en lille krusning på, er her i landet vel nok rejst af udenrigsministeren en gang i fjor eftersommer, mener jeg at kunne huske. Det blev udenrigsministeren stærkt bebrejdet. Fra CD's side sagde vi allerede dengang, at vi ikke var enige i bebrejdelse. Det manglede da bare, at et lands udenrigsminister ikke skulle kunne tage nye, fremtidsrettede emner op, klart sigende, at dette ikke har stærk aktualitet, men at det er nødvendigt at tage hul på diskussionen. Det skal vi igen i dag sige udenrigsministeren tak for.

Det er helt oplagt, at når en sådan pagt er mere end fyrretyve år gammel og vi lever i en foranderlig verden, ikke mindst i allernyeste tid på ny, så er det da kun rimeligt, at en i øvrigt løbende debat forstærkes i perioder, og en sådan periode er vi inde i nu.

Når det fra flere sider her i debatten i dag er sagt, at der ikke foreligger noget forslag om

»out of area«, om en udvidelse af NATO's virkeområde, så er det selvfølgelig en, hvad skal vi sige, matematisk sandhed, en faktisk sandhed. Men det er ikke den virkelighed, vi lever i, det er ikke en poetisk sandhed i den forstand, at selvfølgelig diskuteres det da mange steder, og ud af denne diskussion kan der meget vel fødes sådanne forslag og efterhånden vel også nogle beslutninger.

Jeg synes, det er en lille pittoresk ting, at SF ved sin forespørgsel sådan set godkender NATO's eksistens og ikke drager den i tvivl ved samme lejlighed. Det er ellers meget moderne altid hos sådan et parti og hos andre kredse her i landet. Det er glædeligt at se, at NATO ikke diskuteres, om eksistensen af NATO skal fortsætte.

Jeg føler trang til at bringe et lille citat fra et interview med Helmut Schmidt, den tidligere tyske Bundeskansler, som blev bragt i det tyske dagblad Die Welt den 23. februar i år. Schmidt bliver spurgt om NATO's nødvendighed, efter at det er afsløret, at Sovjetunionen ikke længere er nogen supermagt. Schmidt svarer, idet jeg oversætter frit fra det tyske:

»NATO er nu som før en nødvendighed, eftersom man ikke ved, hvad der bliver af Sovjetunionen. Man ved ikke, om der i morgen dér er et militærregime, og man ved ikke, om et sådant for at dække over indre svaghed vil lade sig forføre til gennem militær aggression at skaffe sig anseelse til at skjule den indre dårlighed med. Sådant noget har man jo set adskillige gange i historien.«

Hr. Jens Thoft har derfor ikke ret, når han taler om, at det er nødvendigt for nogle – NATO-tilhængere, mener han jo altså – at opfinde nye fjendebilleder. Også et svækket Sovjetunionen, et turbulent Sovjetunionen, som vi ser i øjeblikket, med uro, usikkerhed, turbulens nær og fjern, er selvfølgelig en alvorlig årsag til at stå rustet for enhver eventualitet, når man er en fredsvæn.

Interviewet med Helmut Schmidt bringes i øvrigt under overskriften, et citat fra Helmut Schmidt, som hedder »Wo zum Teufel bleiben die Europäer?«. Frit oversat: »Hvor pokker bliver europæerne af?«

Jeg vil bringe et yderligere citat af Helmut Schmidt, som vel også i dette hus nyder en ikke ubetydelig anseelse. Helmut Schmidt siger følgende:

[Arne Melchior]

»Det er et trist faktum, at i dette forår, 1991, er der en dobbelt international krise: krisen i Mellemøsten og krisen i og omkring Sovjetunionen. Det er beklageligt, at der i denne situation ikke er tale om lederskab fra det europæiske fællesskabs side. Dette europæiske fællesskab lyser kun gennem sit fravær og diskuterer i mellemtiden med hinanden landbrugsproblemer og lignende temaer.«

»Agrargeschichten« er hans udtryk for landbrugsproblemer.

Det er Europas situation i dag set med europæeren Helmut Schmidts øjne. Det kan kun foranledige mig til at sige til udenrigsministeren, at når kommende drøftelser også vil komme til at dreje sig om dansk medlemskab af WEU, så må han for os meget gerne også arbejde med et sådant sigte, og det må også gerne indgå i de debatter, som nu de foreslåede dagsordener ønsker skal foregå i den kommende tid.

Jeg vil benytte lejligheden til at fremhæve den overordentlig interessante, jeg mener historisk betydningsfulde kendsgerning, at under den nu overståede krig i Golfregionen stillede et antal NATO-medlemslande deres væbnede styrker af forskellige værn direkte under USA-kommando. Det siger noget om den tillid, USA nyder. Det siger noget om, at NATO-alliancen, også når den ikke opererer som sådan, gør sin positive virkning. At Danmark naturligvis ikke var med, er jo, fordi vi altid skal slippe billigst fra det meste. Det er så en anden historie.

Det var en meget glædelig ting, og al den snak, der har været i debatten, både bag lukkede døre og foran disse, om, at det skulle have været en FN-kommando, må man i dag tillade sig at smile ad. Det har jeg nu altså tilladt mig hele tiden. Hvor var det lykkeligt, at der ikke blev tale om en FN-kommando, hvor der skulle være flertalsafstemninger om, hvem der måtte rykke frem hvor og hvornår. Det gik vist så godt, som det kan gøre, og det har selve NATO-samarbejdet gennem nu halvanden generation faktisk sin del af æren for.

Jeg skal så tage stilling til de to dagsordener, der er foreslået. Jeg mener, at der er en klar og væsentlig forskel, og det kan hr. Hans Hækkerup ikke med nok så mange pæne forklaringer slippe bort fra. Jeg ved godt, at den ikke består i mange ord, men et enkelt ord kan jo være *højre* eller *venstre*, eller det kan være *ja* eller *nej* og

altså være noget betydeligt andet. Det er mere end filigranarbejde, der er tale om.

Anden halvdel af begge dagsordener er jo ens, men i førstedelen af den fælles dagsorden er der tale om at fastholde »den hidtidige danske holdning«, hvor SF's ordvalg er at fastholde »det hidtidige danske nej«. Eftersom jeg har grund til at forvente, at hr. Hans Hækkerup og Socialdemokratiet stemmer for den dagsorden, han selv er medforslagsstiller til, så må han jo nok mene, at der er en forskel, og hurra for den lille forskel, som det er sagt i anden sammenhæng.

CD stemmer gerne med let hjerte for denne dagsorden, selv om den sikkert af mange af os kunne formuleres endnu klarere. Det er da klart, at vi ikke kan stå her i dag med denne lille smule debat og lave om på så vigtige og langtrækkende ting.

Det vigtigste for mig er, at der kommer en drøftelse af NATO's fremtid, af NATO's kommende medlemskreds, strategi, virkeområde. Så længe den ikke er ført til en vis slutning, og så længe der er ikke er en afklaring af turbulensen lige uden for vore grænser, så ville det være meningsløst at gøre andet end at fastholde det, vi hidtil har været sammen om, og som kan holde os sammen videre.

Men lad os endelig ikke gå hen og blive så statiske, at vi ikke tror, at der kan ændres på disse ting. Det bør drøftes. Det kan også godt tage årevis, men når det er afklaret, så er der en tid til at handle, og så skal det være en positiv og fortsat fredsbevarende handling.

(Kort bemærkning).

Pelle Voigt (SF):

Jeg synes, der er grund til at hæfte sig ved en bestemt del af hr. Arne Melchior's indlæg, som jeg har aldrig har hørt, en holdning, som jeg aldrig har hørt noget parti her i Folketinget udtrykke før, nemlig en direkte hån og nedvurdering af FN-pagten og dens bestemmelser om, hvorledes konflikter af den art, vi har at gøre med her, skal gribes an.

Hr. Arne Melchior sagde, det var godt, at det ikke var FN, der havde været i spidsen for denne aktion. Det var langt bedre, at det var amerikanerne, for så ville tingene fungere, og FN ville jo sikkert have gennemført afstemninger og den slags frygtelige ting. Det gør amerikanerne vel også i deres generalstab.

[Pelle Voigt]

Det interessante er: Hvem skal opretholde international orden på denne klode? Hvad er det, vi arbejder for? Er det De Forenede Nationer, eller er det USA? Jeg troede indtil dette øjeblik, at alle partier i dette Folketing var af den opfattelse, at det faktisk er en opgave for De Forenede Nationer. Og så belæres jeg i hr. Arne Melchior's indlæg om noget andet. Det er nyt for mig, og det er også en smule uhyggeligt for mig.

Og må jeg sige til hr. Arne Melchior, at det faktisk også er i modstrid med Den Nordatlantiske Traktat – hvis det kan gøre indtryk på CD's ordfører – for dens artikel 7 lyder sådan:

»Denne traktat berører ikke og kan ikke tolkes som på nogen måde berørende deltagernes rettigheder og forpligtelser i medfør af De Forenede Nationers pagt for så vidt angår de deltagere, der er medlemmer af De Forenede Nationer, eller Sikkerhedsrådets primære ansvar for opretholdelsen af international fred og sikkerhed.«

Jeg synes, det er lidt forstemmende, at vi i en verden, der faktisk er ved at bevæge sig i retning af øget civilisation, færre krige, en styrkelse af det internationale verdenssamfund, skal opleve et indlæg af den karakter fra et parti som Centrum-Demokraterne.

(Kort bemærkning).

Arne Melchior (CD):

Efter hr. Pelle Voigts bemærkninger har jeg intet at fortryde af det, jeg har givet udtryk for på CD's vegne.

Men således foranlediget kan jeg da godt tilføje min udelte glæde over, anerkendelse af, taknemmelighed for den rolle, FN har spillet, ikke mindst selvfølgelig de fem permanente medlemmer af Sikkerhedsrådet, som har været udslagsgivende. Hurra for det. Jeg betragter det som en god nyskabelse, et fremskridt, et håb.

Men at ønske sig, at selve den daglige militærledelse skal lægges i hænderne på en kreds af mennesker, som har referenceramme til hver sin regering og sit bagland, mener jeg ville have været højst uheldigt for aktionens livsbevarende, livsbeskyttende og i øvrigt resultatgivende forløb.

Der er da ikke noget som helst galt i, at man delegerer. Jeg har ikke hørt noget medlem – nej, nu overdriber jeg måske, men der er i hvert fald ingen af de fem permanente medlemmer af

Sikkerhedsrådet, der har bebrejdet, at det blev gjort, som det skete, nemlig at det var USA, der fik den faktiske, praktiske operative ledelse af den i øvrigt fælles besluttede aktion. Det ligner lidt, men også kun lidt, diskussionen med hr. Jens Thoft før om, hvorvidt Folketinget til Det Udenrigspolitiske Nævn kan delegerer sin beslutningsret og sin orienteringsret. Det kan man, og selvfølgelig kan De Forenede Nationer delegerer på den måde, som sket er.

Jeg mener, at det var en rigtig, en fornuftig måde at bære sig ad på. Jeg mener også, det førte til det bedst tænkelige resultat, og det var det, der fik mig til at sige hurra for det.

(Kort bemærkning).

Pelle Voigt (SF):

Det, hr. Arne Melchior gav udtryk for heroppe fra talerstolen, var, at han aldrig havde troet på FN's evne til at lede sådanne aktioner, og at han altså ikke havde nogen tro på og aldrig havde haft nogen tro på de dele af De Forenede Nationers pagt, som beskæftiger sig med, hvordan sådanne aktioner skal ledes. Hr. Arne Melchior mente, at det havde vist sig, at det effektive system var at lade USA lede den slags aktioner. Det er faktisk det, diskussionen her handler om.

Jeg synes, at vi, hvis det er et synspunkt, CD vil fastholde også i kommende internationale konflikter, bevæger os ud på overordentlig gyngende grund. Men jeg tror da, jeg med stor fortrøstning kan sige, at hr. Arne Melchior er det første medlem af det danske Folketing, jeg har hørt udtrykke den slags synspunkter, og jeg tror ikke, jeg kommer til at høre andre sige noget tilsvarende.

(Kort bemærkning).

Arne Melchior (CD):

Jeg mere end tror, jeg er overbevist om, at hr. Pelle Voigt tager fejl, og jeg har i hvert fald drøftet den sag med adskillige andre medlemmer af dette Folketing, som ser på det, som jeg gør, og jeg tror, at masser af dem vil være villige til at sige det.

Hvad angår kommende aktioner, så er det meget usandsynligt, at andre tilfælde vil være identiske med det begivenhedsforløb, vi her har oplevet, bortset fra at vi ikke må håbe det. Udtrykket »alt andet lige« er aldrig rigtig gyldigt,

[Arne Melchior]

for alt andet er aldrig lige, så det har ikke noget med kommende aktioner at gøre.

Men jeg fastholder, trods det at hr. Pelle Voigt ikke kan lide det, og uanset hvad der er i paragraffen af skønmaleri og håb, som verden hidtil ser ud, at det er ganske rigtigt opfattet af hr. Pelle Voigt, at en joint NATO-kommando efter min opfattelse ikke ville kunne dannes, og hvis den alligevel var blevet dannet, ville den ikke have kunnet føre kampen til denne relativt, når nu situationen var der, gode slutning med de – igen selvfølgelig relativt – få tab, som blev resultatet.

Jeg fastholder og står til enhver tid ved, at det var en lykkelig ting, og at det ville have været uendelig komplicerende og faretruende, hvis det havde været en FN-kommando. Derfor er der også talt så lidt om den.

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Hr. Pelle Voigt har ordet for en kort bemærkning, og så finder jeg, at tiden er inde til, at denne ordveksling standser.

(Kort bemærkning).

Pelle Voigt (SF):

Jeg beklager, at det er nødvendigt, men det er et fantastisk væsentligt tema, der lige pludselig og for mig ganske uventet bliver rejst.

Jeg skal nøjes med at bede hr. Arne Melchior om at formå nogle af disse mange andre folketingsmedlemmer, som er enige i hr. Arne Melchiors holdning til FN, til at ytre sig om dette fra Folketingets talerstol ved en eller anden given lejlighed. Jeg vil fastholde det synspunkt, at jeg ikke kan forestille mig, at der er bare ét medlem af det danske Folketing, der kan være enig i den nedvurdering af FN og af De Forenede Nationers pagt, som hr. Arne Melchior gav udtryk for heroppefra.

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Det er formandens ret og pligt at standse en udveksling af korte bemærkninger, når den efter hans opfattelse ikke rigtig fører til noget nyt.

Hr. Arne Melchior får så ordet for den sidste korte bemærkning.

(Kort bemærkning).

Arne Melchior (CD):

Tak, hr. formand.

Jeg skylder vist ingen undskyldning for, at jeg har bragt et emne op lidt uventet for hr. Pelle Voigt. Det må vist ethvert folketingsmedlem have lov til.

Jeg skal ikke opfordre nogen til at sige, hvad jeg synes de skal sige. Det må enhver sandelig selv om. Men jeg skal da gerne fortælle navnene på adskillige, hvis de ikke selv træder frem, der naturligvis mener helt det samme.

Det synspunkt, jeg har givet udtryk for, at det var en mere målrettet, en kortere og livsbevarende aktion, der fandt sted på den måde, den var organiseret på, end risikoen havde været under den anden omstændighed, i det andet billede, deles ganske givet af masser af folketingsmedlemmer og mennesker i dette land i øvrigt.

Jørgen Estrup (RV):

Jeg vil godt starte med at takke udenrigsministeren for redegørelsen, ikke fordi jeg nødvendigvis var enig i alt, hvad udenrigsministeren sagde, for det var jeg ikke, men fordi redegørelsen meget klart slog fast, at der ikke er noget forslag om et ændret ansvarsområde for NATO og dermed heller ikke nogen nødvendighed for at tage stilling til sådanne ændringer i traktaten.

Det betyder også, at der ikke er nogen grund til, at vi snakker os fra hinanden vedrørende den forståelse på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske område, som med megen møje er opnået i dette Ting. Det hilser jeg velkommen og vil så gerne tilføje, at vi i øvrigt heller ikke i Det Radikale Venstre har nogen særlige ønsker om at se sådan et forslag i den nærmeste fremtid, men det er så en anden sag.

NATO er som bekendt en gensidig forsvarsalliance med et nøje defineret område svarende til udstrækningen af medlemslandenes suverænitets ifølge international lov. Der kræves altså et angreb på et af medlemslandenes område, før allianceforpligtelsen kan blive aktuel. Det kræver yderligere, at det enkelte land gennem særlige konsultationsmekanismer accepterer denne forpligtelse. Der er ingen automatik. Der er tværtimod fornuftigvis betydelige begrænsninger af den gensidige forpligtelse.

NATO er et produkt af den kolde krig og Øst-Vest-konflikten. Den var Vesteuropas og USA's svar på den trussel, som man følte at Sovjet og dets lydstaten repræsenterede. Det

[Jørgen Estrup]

var et diskutabelt svar, hvilket vi som bekendt ikke mindst har fremhævet fra radikal side, men dog et svar, som i historiens bakspejl viste sig at indebære sikkerhedspolitisk stabilitet i Europa.

Nu er den kolde krig afsluttet og definitivt beseglet med de to Tysklandes forening. Pr. 1. april følger så Warszawapagtens formelle ophævelse. Dermed forsvinder konfrontationen mellem Øst og Vest i Europa.

Europa har endnu ikke fundet et fælles stabilt sikkerhedspolitisk system, men det er ikke længere Øst-Vest-konflikten, der forhindrer det, og det er ikke denne konflikt, der kan begrunde NATO's fortsatte eksistens og aktivitet.

Det er en helt sædvanlig reaktion, at en organisation kigger efter nye arbejdsfelter, når dens hidtidige opgaver og arbejdsgrundlag ser ud til at forsvinde. Det gælder, hvad enten der er tale om bureaukrater, politikere eller militærfolk. Det er der ikke nødvendigvis noget galt i, men udpegningen af nye arbejdsopgaver må naturligvis ikke blive et mål i sig selv. Det er Danmarks opgave at sikre, at NATO tildeles arbejdsopgaver, som er i europæisk og i dansk sikkerheds interesse, hverken mere eller mindre.

Det er efter radikal opfattelse ikke i dansk interesse, at NATO indrettes på at imødegå trusler, som opstår uden for det område, som dækkes af den gensidige forsvarsforpligtelse. Det er efter vores opfattelse heller ikke i Europas interesse. Det ville give NATO en mulighed for og måske direkte en forpligtelse til at blande sig i de konflikter i den tredje verden, som man mener på den ene eller på den anden måde truer den rige industrialiserede verden. Med en sådan politibetjentfunktion ville man permanent løbe risikoen for at uddybe den ulmende konflikt mellem Nord og Syd.

Der er kun ét sted, hvor man kan løse de globale sikkerhedspolitiske problemer uden fare for at uddybe Nord-Syd-konflikten, og det er i FN. Det er det, vi bør arbejde på fra dansk side.

Hvilken rolle skal NATO så spille i fremtiden, og hvori består den af bl.a. hr. Sønderby fremhævede positive radikale NATO-holdning? Den består i, at NATO skal arbejde for realiseringen af et egentligt kollektivt europæisk sikkerhedssystem, således at Europa i fællesskab kan sikre en stabil udvikling, et system, sådan som det er forudset i Konferencen for

Sikkerhed og Samarbejde i Europa, altså CSCE, og som, hvad jeg gerne vil understrege, gør NATO overflødig, når dette er realiseret.

NATO skal bygge bro i en vanskelig overgangsperiode, fordi NATO-lændene som gruppe allerede er en del af CSCE-processen, fordi NATO sikrer båndet til USA, og fordi NATO's arbejdsopgaver i dag i modsætning til f.eks. Vestunionens ikke er i strid med de opgaver, som CSCE bør udføre i fremtiden. NATO har allerede i et vist omfang i forbindelse med Londondeklarationen sidste sommer erkendt en sådan forpligtelse til at arbejde for CSCE.

Men af samme grund skal vi naturligvis ikke udstyre NATO med »out of area-forpligtelser« eller andre opgaver, som det kommende kollektive europæiske sikkerhedssystem ikke bør have.

Det er på den baggrund, vi fra radikal side kan støtte den foreslåede dagsorden.

Glønborg (KRF):

Eftersom NATO-pagten nu er ca. 40 år gammel og der navnlig i det sidste par år er sket væsentlige ændringer i de forhold, der i sin tid var baggrund for dens tilblivelse, er der ikke noget som helst mærkeligt i, at man tager pagten op til revurdering. Debatten har længe været i gang uden for Tinget, og jeg vil ikke bebrejde SF, at man med forespørgslen bringer debatten ind i Tinget.

Jeg synes, at udenrigsministeren gav et velafbalanceret svar, som jeg gerne vil takke for, men jeg er lidt skuffet over, at tonen og indholdet i SF's indlæg var helt som sædvanlig.

I Kristeligt Folkeparti er vi, ligesom man er i SF, arge modstandere af det vanvittige spild af verdens ressourcer, som oprustningen har ført til, og vi vil være aktive deltagere i arbejdet for at få brugt så få kræfter som muligt på at opretholde militære styrker i verden. Vi vil i stedet have kræfterne brugt på produktion af fødevarer og daglige forbrugsgoder, på undervisning og forbedring af sundhedstilstanden og på kulturelle aktiviteter.

Min forståelse af historien siden anden verdenskrig giver mig den klare opfattelse, at NATO-samarbejdet ikke på noget tidspunkt har modvirket den målsætning, som jeg lige har beskrevet som fælles for Socialistisk Folkeparti og Kristeligt Folkeparti. Jeg mener, at de hensynsløse våbenkræmmere ville have haft endnu

[Glønborg]

friere spil, hvis ikke NATO havde fungeret så godt, som det har.

Derfor er der også god mening og sammenhæng i de to elementer i den dagsorden, vi er med til at foreslå. At fastholde vor holdning til NATO betyder også at arbejde for, at der fortsat bruges så få ressourcer som muligt for at opretholde sikkerheden.

Drøftelsen i Det Sikkerhedspolitiske Udvalg skal dreje sig om den fremtidige udvikling, og jeg vil da gerne allerede her røbe, at jeg på Kristeligt Folkepartis vegne i udvalget vil arbejde for, at NATO som den eneste tilbageværende forsvarsalliance af betydning skal prøve at forhandle sig frem til en hurtigere nedrustning end tidligere aftalt.

Desuden vil jeg arbejde for, at vi på trods af alle våbenkræmmeres pression prøver at overføre en større del af ansvaret for de enkelte landes sikkerhed til De Forenede Nationer.

Kristeligt Folkepartis program for en langsigtet fredspolitik siger:

»På grund af menneskets egenkærlige natur må ethvert samfund – også det globale – have en øvrighed. Kristeligt Folkeparti ønsker de enkelte landes eget styre bevaret, men målet må være, at ligesom den enkelte dansker kan leve ubevæbnet i tillid til landets øvrighed, skal landene efterhånden kunne lade de nationale militærstyrker afløse af FN-styrker, som garanterer de enkelte landes sikkerhed. Derved vil størstedelen af de umådelige mængder arbejdskraft og materiel, som bruges i rustningskapløbet, kunne bruges til direkte gavn for mennesker.

Målet er fjernt, og vi når det måske aldrig, men det fritager os ikke for pligten til at arbejde os hen imod det.«

Det er vort mål på lang sigt. På vejen mod dette mål kunne jeg da nemt forestille mig, at det ville være hensigtsmæssigt at ændre det geografiske område, som NATO kan operere i. Globalt set kunne det føre til mindre militæradgifter, så jeg vil også være åben for en drøftelse af det spørgsmål hvor som helst. Hele arbejdet kan føre til nedsættelse af forsvarsudgifterne, og jeg håber virkelig, at det kan ske hurtigt.

Mens jeg ikke vil holde hånden over våbenkræmmerne, er jeg naturligvis optaget af de arbejdspladser i forsvaret, som vil forsvinde med nedsættelse af forsvarsudgifterne. Men jeg har stor respekt for den uddannelse, som officerer

og andet personel i forsvaret har fået. Den kan heldigvis bruges til meget andet end krig.

Jeg er sikker på, at f.eks. en flok danske majorer vil være fortræffelige civile rådgivere og ledere i det hjælpearbejde med genopbygningen af et demokratisk samfunds- og erhvervsliv i Østeuropa, som vi bl.a. skal drøfte som næste punkt på Tingets dagsorden i dag.

(Kort bemærkning).

Jens Thoft (SF):

Jeg er lidt ked af, at hr. Glønborg ikke tog stilling til det, der egentlig var forespørgsels tema. Hvordan stiller Kristeligt Folkeparti sig til en udvidelse af NATO's område? Det ville jeg egentlig så gerne have oplyst. Hr. Glønborg siger, at vi skal bruge så få kræfter som overhovedet muligt på forsvaret, at det er meget bedre at få fødevarer og daglige forbrugsvarer og kulturelle aktiviteter osv., og det er jeg fuldstændig enig med hr. Glønborg i. Men hvorfor går vi så ikke i gang i Danmark? Det er da ikke mere end en uge siden, at Kristeligt Folkeparti sad oppe i Finansudvalget og stemte for 350 mio. kr. til renovering af ubåde. Og vi har lige fået hele den østtyske marine – jamen hvad skal vi da med de skibe? Hr. Glønborg har glemt, at den østtyske marine jo nu er blevet, om jeg så må sige vores – den er i hvert fald på NATO-siden. Hr. Glønborg har fuldstændig og fundamentalt glemt, at situationen i Europa i dag er en grundlæggende anden, end den var for bare 3 år siden.

Østtyskland, som havde Warszawapagtens stærkeste forsvar, er jo blevet vores! Hr. Glønborg glemmer, at Polen er på vej til os. Når Polen alligevel hælder sig lidt til Sovjetunionen, hænger det sammen med, at kansler Kohl ikke kunne tage sig sammen til at anerkende Polens vestgrænse, så man forstår måske godt, at polakkerne har lidt ondt i maven en gang imellem. Hr. Glønborg glemmer, at Tjekkoslovakiet og Ungarn er på vej i vild flugt mod Vesten, og at Warszawapagten er opløst. Kunne vi da ikke gå i gang med at spare, så vi kunne bruge nogle af alle disse militære midler, hr. Glønborg taler om, til noget fornuftigt? Men som sagt er det mindre end en uge siden, at Kristeligt Folkeparti sad i Finansudvalget og stemte for renovering af ubåde – det var såmænd en lille klatskilling på 350 mio. kr., der skulle anvendes til det. Lad os da få sparet, hvis det er det, det drejer sig om.

(Kort bemærkning).

Glønborg (KRF):

Jeg har fuld forståelse for, at hr. Jens Thoft har været udsat for et sådant bombardement af ord i dag, at det kan knibe med at blive ved med at holde ørerne åbne, men jeg må sige, at jeg mistænker hr. Jens Thoft for i allerhøjeste grad under slutningen af mit indlæg at have været så optaget af at finde ud af, hvad han skulle svare på begyndelsen af det, at han ikke har hørt, hvad jeg sagde til sidst. Men jeg skal da gerne lige repetere synspunktet.

Hvad angår det, som er kernen i forespørgslen, som hr. Jens Thoft henviser til, om udvidelsen af NATO's geografiske område, sagde jeg da klart, at på vej imod målet, nemlig at overføre ansvaret for landenes sikkerhed til FN-systemet som en slags politi på verdensplan – et mål, som vi på lang sigt gerne skulle frem til – kan jeg da udmærket forestille mig, at en ændring af NATO's geografiske område vil være hensigtsmæssig, idet jeg udmærket kan forestille mig, at de ressourcer, som man nu har opbygget i NATO til at varetage en gruppe landes sikkerhed, kunne få lov til at operere med et lidt udvidet formål i forhold til det, som er beskrevet. Jeg kunne altså godt forestille mig, at det på et eller andet tidspunkt ville være hensigtsmæssigt at være med til det, som er vores fælles mål, at der skal bruges så få kræfter som muligt på at opretholde sikkerheden. Derfor har jeg sagt, at vi vil være åbne for en drøftelse af det spørgsmål hvor som helst. Det er vi her, det vil vi være i udvalget, og det vil vi være hvor som helst.

Desuden sagde jeg udtrykkeligt, at vi kunne bruge nogle af midlerne fra vort forsvar på det arbejde med hjælp til genopbygning af et demokratisk erhvervssamfund i Østeuropa, vi står over for. Så gerne ned med forsvarsudgifterne.

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Debatten i dag har jo bl.a. vist, at hr. Jens Thoft har et ganske ukærligt forhold til nogle af sine medmennesker. Jeg finder det i hvert fald ganske krænkende at blive beskyldt for at gå ud at opsøge fjender. Fjender er ikke noget, vi andre går og opsøger, det kan være kendsgerninger, som man bliver nødt til at forholde sig til, også i NATO. Men i øvrigt kan det da være rigtigt, som hr. Jens Thoft sagde i indledningen af debatten, at det ville være vidunderligt, hvis FN havde en sådan tilstand, at FN kunne tage

sig af alle de situationer, som andre har måttet tage sig af. Det er jeg ganske enig med hr. Jens Thoft i, og det er da også noget, jeg tror vi i fællesskab vil arbejde hen imod. Men sådan er situationen altså ikke, og derfor er der også behov for, at f.eks. medlemslande af NATO griber ind en gang imellem.

Det er dér, hele denne diskussion om NATO's ansvarsområde opstår, og her vil jeg gerne slå fast, hvad der er blevet sagt gentagne gange i debattens løb, selv om hr. Jens Thoft tilsyneladende har bestridt det, at ingen – ingen – af alliancens medlemslande finder, at tiden nu og her er inde til en udvidelse af NATO's ansvarsområde. En gennemførelse af et sådant forslag vil jo kræve, som det er sagt bl.a. af hr. Hans Hækkerup, en ændring af Den Nordatlantiske Traktats artikel 6.

Der er heller ikke tale om, at man inden for traktatens rammer forestiller sig andet og mere end det, vi har oplevet i Golfkrisens forløb. Hele denne krises og krigs enestående karakter – en konflikt, der er behandlet i en hel stribe af resolutioner fra FN's Sikkerhedsråd – gjorde det naturligt at diskutere, om det nu var rimeligt at give NATO en særlig rolle i Golfen. Som situationen udviklede sig, stod det klart, at det ikke ville være hensigtsmæssigt, og det blev på intet tidspunkt foreslået, heller ikke fra den mest engagerede partners side, og det var vel alt taget i betragtning en ganske forstandig disposition, at det ikke skete. Så man kan i virkeligheden sige, at krisens og krigens forløb er en slags tryghedsgaranti for dem, der frygter en »out of area«-rolle for NATO.

Men nu står vi og skal diskutere fremtiden, og dér er der brug for at have en diskussion om alle de muligheder, og det er derfor, det dagsordensforslag, som er fremsat af et bredt flertal af partier, er så fortrinligt, for det slår nemlig fast, at nu skal vi have en grundig drøftelse i Folketingets Sikkerhedspolitiske Udvalg af NATO's fremtidige udvikling. Det er klart, at den drøftelse må føre frem til, at man så tager stilling til, om man skal ændre den danske holdning til NATO-traktaten, eller om man ikke skal. Indtil man har haft den drøftelse og kan træffe en sådan beslutning, er det da klart, at vi fastholder vores hidtidige holdning til NATO-traktaten. Der er så megen logik og rimelighed i denne dagsorden, at jeg så udmærket forstår de krumspring, både hr. Jens Thoft og hr. Pelle Voigt har gjort for at angribe begge sider, havde jeg

[Udenrigsministeren]

nær sagt, blandt forslagsstillerne, for at de overhovedet kan gå ind for det.

Endvidere spørger hr. Jens Thoft mig: Hvad med Vestunionen? Agter regeringen fortsat at lade Danmark deltage i Vestunionens møder? Og hr. Jens Thoft siger, at det har man ikke fortalt om nogen steder at man har gjort. Dér må jeg korrigere hr. Jens Thoft: Forud for de møder i Vestunionen, hvor regeringen har deltaget efter invitation som observatører, er der givet en grundig orientering i Folketingets Udenrigspolitiske Nævn.

I den diskussion, der jo har været om, hvorvidt dette at orientere nævnet nu også er det samme som at orientere Folketinget, vil jeg gerne slå fast, at det er det; Folketinget nedsætter selv Det Udenrigspolitiske Nævn, og Folketingets partier har dermed givet nævnets medlemmer den opgave at modtage den form for orientering. Det vil sige, at når nævnet er orienteret, er Folketinget også orienteret. Dermed være ikke sagt, at de enkelte folketingsgrupper bliver orienteret, for det siger sig selv – det følger af den tavshedspligt, der gælder for drøftelserne i nævnet – at hvert ord, der siges dér, er omfattet af denne tavshedspligt.

Når hr. Jens Thoft spørger, om vi fortsat agter at deltage, kan jeg sige, at i det omfang, vi bliver inviteret som observatører til fremtidige møder i Vestunionen, og i det omfang, det skønnes vigtigt for varetagelse af danske interesser, at vi tager imod de invitationer, agter regeringen at gøre det, og vi agter på sædvanlig vis at diskutere spørgsmål i den forbindelse med Det Udenrigspolitiske Nævn.

Hr. Pelle Voigt henviser til den situation, der er opstået i Øst- og Centraleuropa efter opløsningen af Warszawapagten. Det er rigtigt, at lande som Ungarn, Tjekkoslovakiet og Polen nu har været med til at opløse den gamle Warszawapagt, og de har jo også, som hr. Pelle Voigt peger på det, gjort det klart, at de føler utryghed ved at kunne blive opfattet som en slags sikkerhedspolitisk tomrum. Der er ligefrem blevet talt om, som hr. Pelle Voigt også gjorde opmærksom på, at de gerne ville have en nærmere tilknytning til NATO.

Her må vi imidlertid nok erkende, at der er grænser for, hvad NATO har at tilbyde dem. Som hr. Pelle Voigt også selv var inde på, ville det jo kunne skabe mistanke i Sovjetunionen om, at NATO ville søge at udvide sit interesseområde, hvis der blev etableret mere formelle forbindelser.

Så melder sig det spørgsmål, som hr. Pelle Voigt også var inde på: Jamen hvad så? Hvad har vi så at tilbyde? Igen er jeg enig i det meget langsigtede perspektiv, der bliver lagt frem, nemlig at hvis vi på et tidspunkt kunne få en bredere sikkerhedsstruktur i Europa byggende på principper og deltagerkredsen i CSCE, ville det da være det ideelle. Jeg tror, vi må være realistiske og se, at det har meget lange udsigter. Det, vi har at byde på i mellemtiden, må være en nærmere politisk tilknytning til EF, hvad de lande jo også selv ønsker . . .

Formanden:

Jeg forstår godt, udenrigsministeren mener, han har grund til at standse sin tale, for der er ikke nogen – eller i hvert fald meget få – der lytter.

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Jeg må sige til hr. Pelle Voigt, at svaret altså er, at man skal tilbyde disse lande en nærmere tilknytning til EF, hvad de lande også selv har anmodet om. Det får vi jo mulighed for allerede til sommer, hvor vi forhåbentlig kan afslutte associeringsaftale med netop lande som Tjekkoslovakiet, Ungarn og Polen. I den sammenhæng er det interessant at lægge det perspektiv ind i de nærmere forbindelser, at disse lande – det kan vi høre fra dem allerede i dag – vil være interesseret i et EF, der i stigende grad lader sikkerhedspolitisk samarbejde indgå i det politiske samarbejde. Det vil altså sige, at det, som jeg kunne forestille mig at hr. Pelle Voigt i hvert fald tidligere ville have været skeptisk – måske endda afvisende – over for, nemlig at give EF en voksende sikkerhedspolitisk dimension, måske i virkeligheden er det, der rummer svaret for de lande, hvis aktuelle interesser både hr. Pelle Voigt og jeg er interesseret i at kunne imødekomme.

Jens Thoft (SF):

Jeg er vældig beroliget af udenrigsministeren og har nu forstået, at ingen nogen steder ønsker en udvidelse af NATO's ansvarsområde, og det er jo så godt. Jeg konstaterer også, at jeg har en alliance med udenrigsministeren, i hvert fald om opfattelse af tavshedspligten i nævnet. Hvad det angår, bemærker jeg, at formanden for nævnet og et medlem af nævnet var uenige med udenrigsministeren, og det kan jo være interessant – det må vi nok undersøge bagefter.

[Jens Thoft]

Jeg vil bekræfte hr. Arne Melchior's opfattelse af SF's forslag til dagsorden. Hr. Arne Melchior sagde, at de to dagsordener er identiske for så vidt angår sidste led. Jeg vil gerne bekræfte, at det er sådan, det skal opfattes. Jeg har udtrykt mig lidt kortere end hr. Hans Hækkerup, for det er nu min stil, i hvert fald når jeg skriver. Men det er da rigtigt, at der er en væsentlig forskel i indledningen.

Men alligevel mener jeg at kunne konstatere, at der i Folketinget er et klart flertal imod en udvidelse af NATO's ansvarsområde. Jeg bemærkede, at hr. Hans Hækkerup gentagne gange sagde, at en udvidelse er uønsket – han mente også, den var uaktuel, men jeg tror nok, vi undervejs i debatten fik gjort klart, at det næppe holder vand – men i hvert fald er den uønsket, og det vil jeg gerne hæfte mig ved.

Jeg bemærkede, at hr. Jørgen Estrup fra Det Radikale Venstre gav udtryk for tilsvarende holdning til en udvidelse af NATO-området. Og når man går i gang med at tælle på den lille regnestok, viser det sig, at der er flertal. Derfor kan det godt undre, at der så ikke også er et flertal for SF's dagsorden, for den siger jo lige præcis det, som jeg nu kan konstatere at der er flertal for, nemlig at en udvidelse er uønsket.

Problemet er nok, at en stor del af disse ting ikke foregår via traktatændringer – de sker. Og jeg mener måske nok, det er lidt slapt, lidt sølle, lidt slattent, at Socialdemokratiet ikke kan stemme for SF's dagsorden. Når nu holdningen er, at en udvidelse er uønsket, var det dog rimeligt, om man kunne slutte denne debat med at sige nej.

Når det nu er sådan, at hr. Hans Hækkerups dagsorden stort set, bortset fra nejet – og det er jo lidt afgørende – indeholder det samme som SF's dagsorden, kan der være to muligheder, nemlig enten at Socialdemokratiet sluger kameler for at være inde i varmen hos regeringen – og det er vel nok en sandsynlig løsning – eller at hr. Hans Hækkerup – og det vægrer jeg mig ved at tro – slet ikke har forstået, at der faktisk sker en udvikling af NATO, som betyder, at det, hr. Hans Hækkerup har kaldt »uønsket« og »uaktuelt«, alligevel er i gang med at ske.

Jeg understreger, at udenrigsministeren i sin indledning forklarede os, at der i stigende omfang foregår politiske konsultationer om begivenheder uden for NATO-området, at dette er en vigtig og en stigende del af samarbejdet, og at det i øvrigt er øget i omfang. Jamen min sjæl, hvad vil du mere?

Når vi nu stemmer om et øjeblik, må jeg så alligevel konstatere, at selv om der altså ikke er et flertal for SF's dagsorden, er der i folketings-salen et klart flertal i dag, der har udtrykt modvilje mod en udvidelse af NATO-området, og det er jeg særdeles tilfreds med.

Poul Nødgaard (FP):

Jeg skal ikke forlænge denne debat yderligere, blot sige, at Fremskridtspartiet ikke kan stemme for SF's dagsorden, men gruppen har i fuld enighed besluttet sig for at stemme for det af Socialdemokratiet og en række borgerlige partier fremsatte dagsordensforslag. Men jeg må nok udtrykke min forundring over, at vi ikke har været inddraget i forhandlingerne om at være medforlagsstillere til denne dagsorden, men det må man tilsyneladende finde sig i.

Pelle Voigt (SF):

Jeg vil først takke udenrigsministeren for et – synes jeg – grundigt og tankevækkende svar på de spørgsmål, jeg stillede ham om de tidligere østeuropæiske staters mulige sikkerhedsgarantier i den tid, der kommer. Jeg skal ikke tage debatten op nu og her, men vil understrege, at jeg ikke ser på dette spørgsmål på samme måde som ministeren. Det forekommer mig ikke sandsynligt, at der vil kunne nås enighed om, eller at det vil være ønskeligt at udstyre EF med en militær dimension, som kan udspænde et militært sikkerhedsnet over f.eks. Tjekkosllovakiet og Ungarn, sådan som disse landes regeringer har givet udtryk for det.

Og så er vi tilbage med CSCE som den eneste mulighed. Når ministeren siger, det er en meget langsigtet proces, vil jeg dertil sige, at det afhænger jo af, hvad deltagerne i processen foretager sig for at fremskynde eller forsinke den.

Min sidste bemærkning i denne omgang skal være til hr. Arne Melchior, der jo meddelte heroppefra, at en mængde folketingsmedlemmer var enige i hans latterliggørelse af De Forenede Nationers pagt og FN's muligheder for at lede militære aktioner. Hr. Arne Melchior sagde, at det var der adskillige folketingsmedlemmer der var enige med ham i, og han ville opfordre disse folketingsmedlemmer til at udtrykke det. Jeg spurgte, om nogen ville gøre det; det er ikke sket. Så sagde hr. Arne Melchior, at hvis det ikke skete, kunne hr. Arne Melchior da meddele navnene på de pågældende. Jeg synes, det kunne være overordentlig interessant at få oplyst,

[Pelle Voigt]

hvad der ligger bag det. Fordi jeg også noterede mig den krystalklare forskel på hr. Arne Melchior's holdning til FN's rolle i de spørgsmål og f.eks. udenrigsministerens holdning og udenrigsministerens ønske om at tage FN alvorligt i disse sammenhænge.

Arne Melchior (CD):

Da hr. Pelle Voigt og jeg tidligere i debatten vekslede bemærkninger, var der ikke så megen støj, som der er nu, så jeg må konstatere, at enten er der noget i vejen med hr. Pelle Voigts hørrelse, eller også er det huskeapparatet, det er galt med.

Jeg har aldeles ikke latterliggjort og kunne ikke drømme om at latterliggøre FN-pagten, men jeg har betragtet det og betegnet det som utænkeligt til opnåelsen af det bedst mulige resultat i en sådan af FN besluttet aktion, som vi nu har set, at der skulle have været en FN-kommando.

Hr. Pelle Voigt husker desuden forkert, når han siger, at jeg skulle have opfordret nogen, idet jeg sagde det modsatte. Jeg sagde, at det ikke tilkommer mig, at jeg ikke giver mig af med at opfordre nogen til at sige, hvad de vil, for det finder de selv ud af. Atter her hørte hr. Pelle Voigt det modsatte af, hvad der blev sagt.

Imidlertid kom, mens hr. Pelle Voigt talte lige nu, et medlem af Tinget, hr. Helge Adam Møller, hen til mig og sagde, at jeg gerne herfra måtte nævne hans navn, og det siger jeg hr. Helge Adam Møller tak for. Jeg er ganske sikker på, at han f.eks. har sin gruppe bag sig, så dér har vi altså allerede halvanden snes, og jeg er ganske sikker på, at det – udtalt eller udtalt – forholder sig som af mig påstået.

Jeg havde meldt mig til ordet, allerede før hr. Pelle Voigt fik slynget de syner eller spøgelse ud af munden, som han nu gjorde her i sidste omgang, for at sige til hr. Jens Thoft, at når vi stemmer for den dagsorden, giver vi ikke dermed udtryk for, at en udvidelse af NATO's område er uønsket. Det er ikke aktuelt i dag eller i denne måned eller i dette forår. Men begge dagsordensforslag indeholder jo ligefrem kravet om, pålægget om, at tage dette emne op til debat, og det vil da være den debat, der skal føres her i landet og mellem os og vore partnere, og analysen af begivenhederne i øvrigt i verden, når vi får evalueret, hvad det egentlig er, der er sket i de sidste måneder, og når udviklingen i Mellem- og Østeuropa aftegner sig klarere, der

vil danne grundlag for en stillingtagen til, hvad der er ønsket.

Det eneste, jeg med sikkerhed kan sige, er, at det er ønsket, at NATO fortsat skal være en krigshindrende, en fredsbevarende kraft i verden, sådan som det nu har været i nogleogfyrretyve år. Om det så skal udmøntes på den ene eller anden praktiske måde, stiller vi os åbent over for, igen afhængigt af begivenhederne og debattens resultater.

Det er meningen med ordlyden af dagsordenen, således som vi i CD opfatter den. Også her er jeg sikker på, at et flertal af Folketingets partier og medlemmer vil kunne erklære sig enige med os.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag om motiveret dagsorden nr. D 10 af Hans Hækkerup (S), Ahlmann-Ohlsen (KF), Sønderby (V), Arne Melchior (CD), Jørgen Estrup (RV) og Glønborg (KRF) (se foran) vedtoges med 106 stemmer (S, KF, V, FP, CD, RV, KRF) mod 10 (SF).

Hermed var følgende forslag bortfaldet:

Forslag om motiveret dagsorden nr. D 9 af Jens Thoft (SF) (se foran).

Hermed sluttede forespørgslen.

Den næste sag på dagsordenen var:

10) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 50:

Forslag til folketingsbeslutning om principper for samarbejde med de østeuropæiske lande.

Af Marianne Jelved (RV) m.fl.
(Fremsat 8/2 91).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Når medlemmerne tier stille, får udenrigsministeren ordet.